

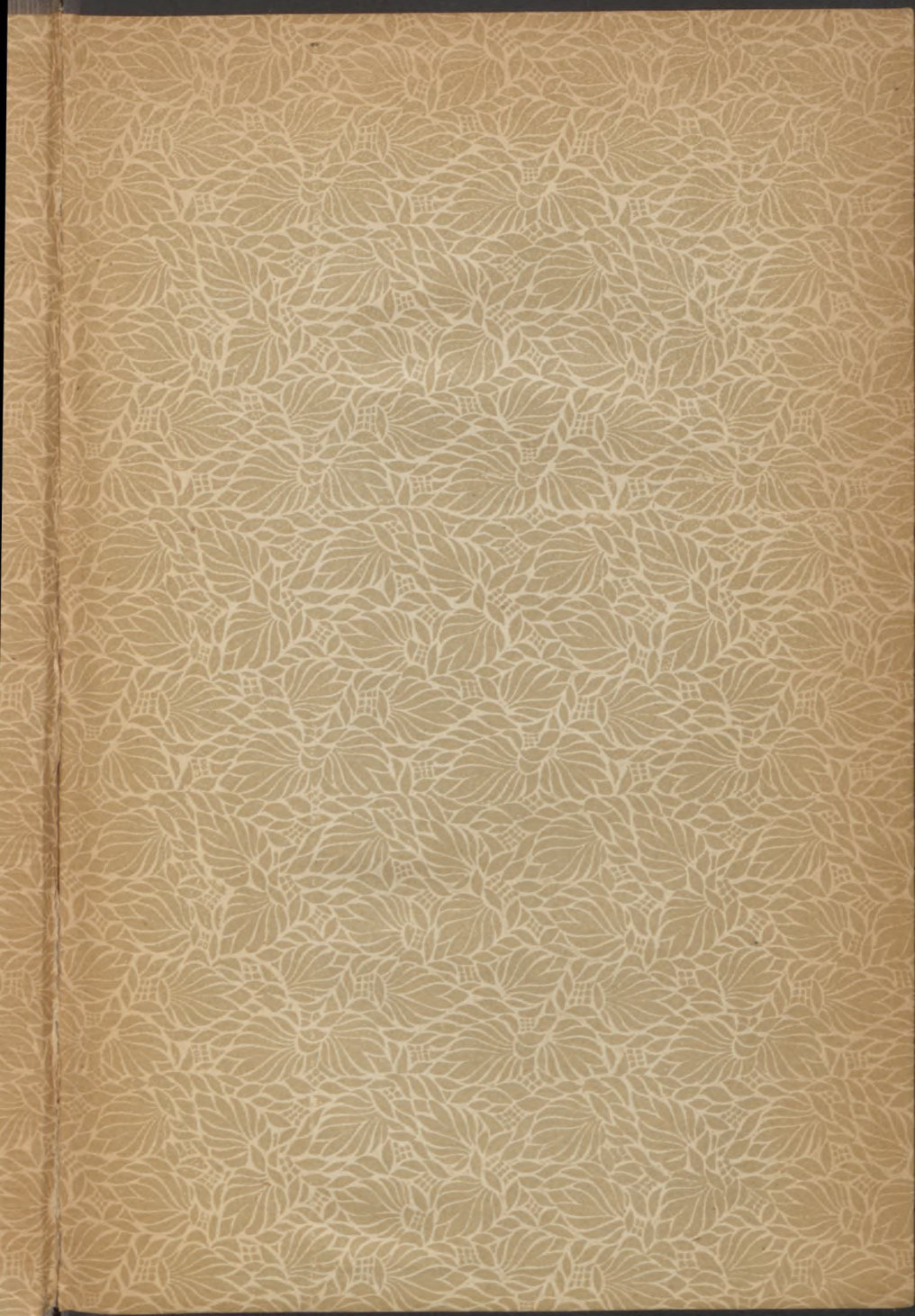
11585/4

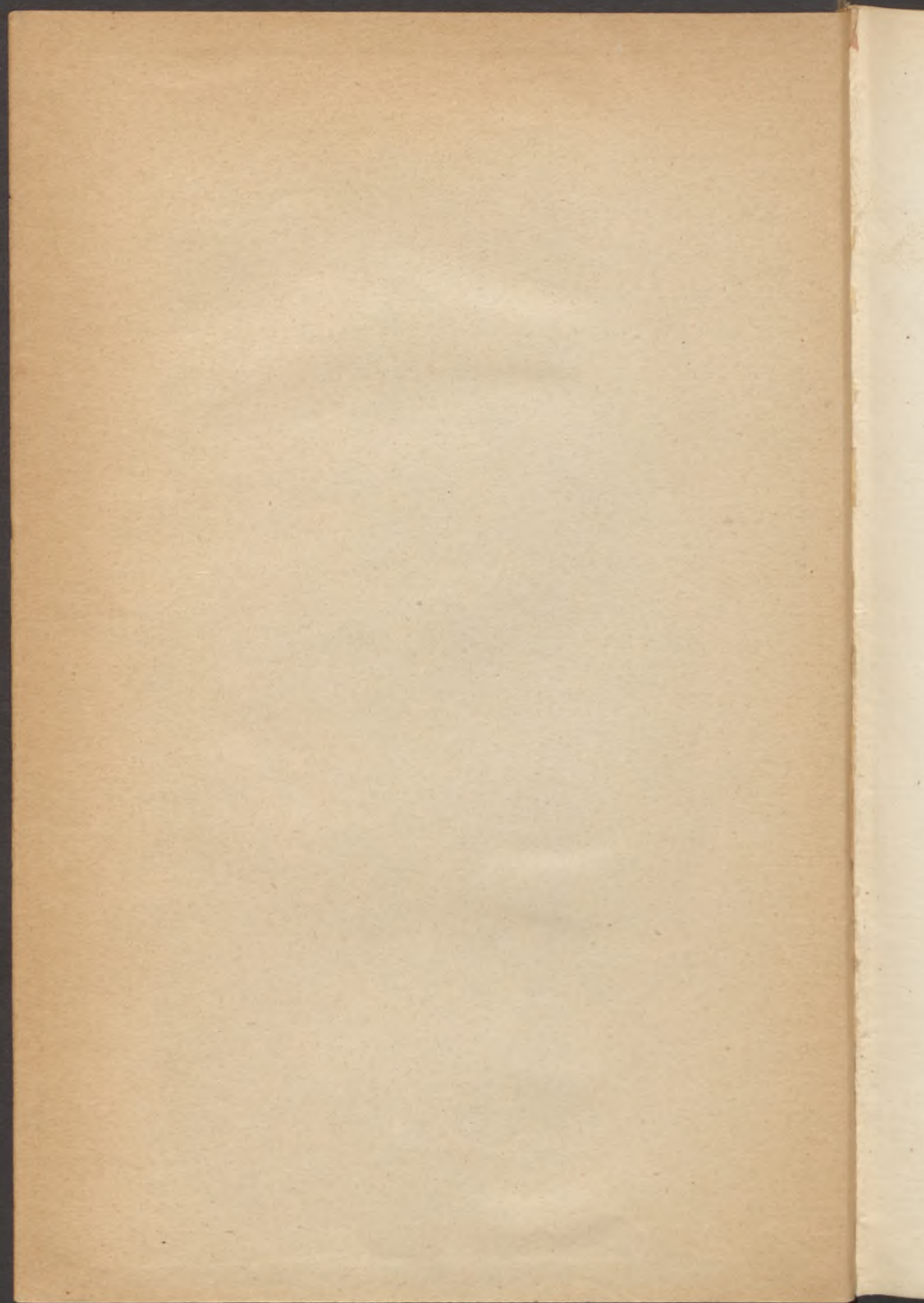
HERCZEG FERENC
DÉRYNÉ
IFJASSZONY

SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA

ER

319/24

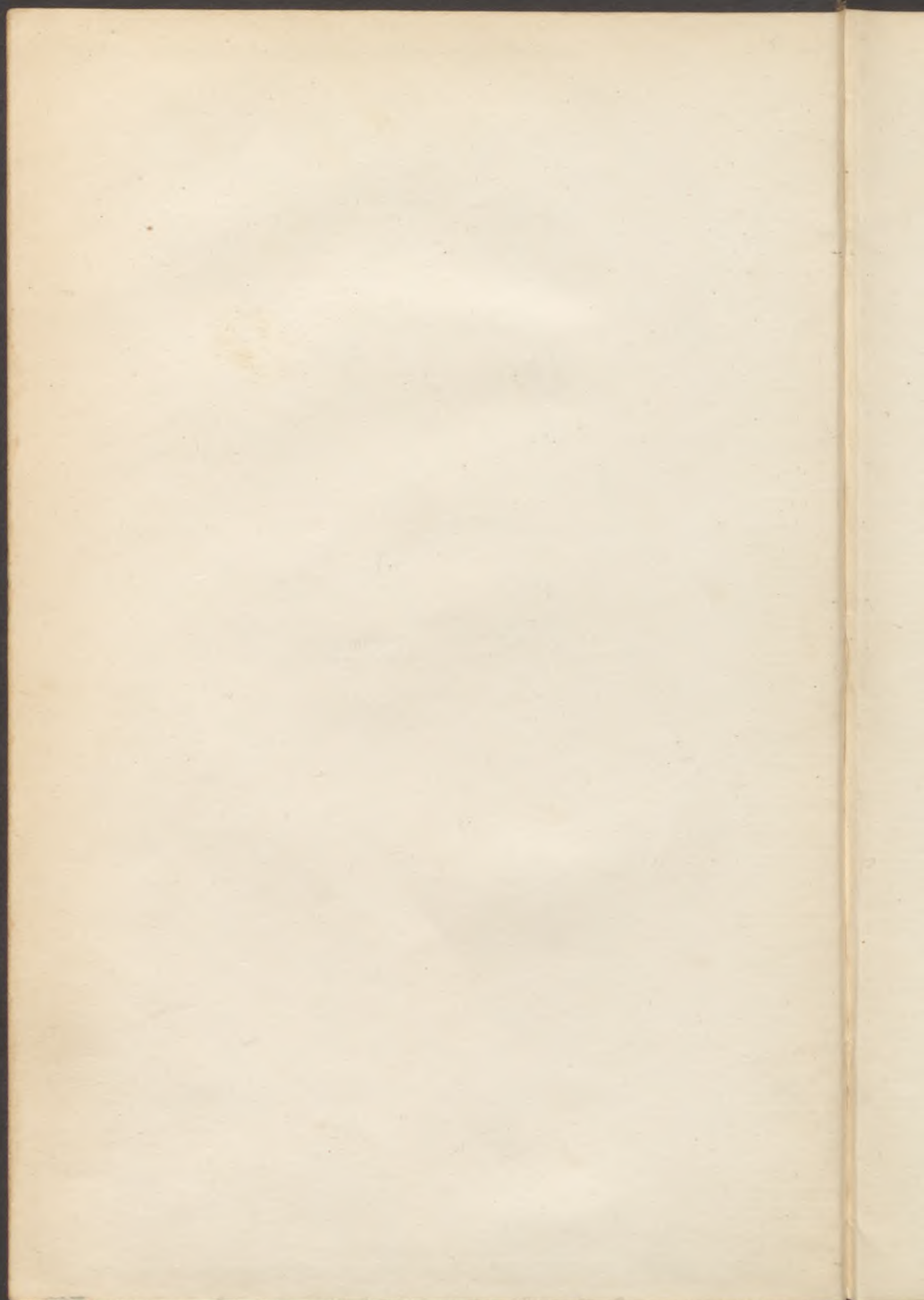

HERCZEG FERENC MUNKAI

DÉRYNÉ IFJASSZONY.

65

HERCZEG FERENC

DÉRYNÉ IFJASSZONY

Színjáték 3 felvonásban

BUDAPEST, 1907

SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA

~~P.O. hung.
820 20
26.~~

11585/11
M. N. MUSEUM KÖNYVTÁRA
I. Nyomtat. Nővédeknapló
1907. év 579. sz.

SZEMÉLYEK :

Gróf Szepessy Teodor

A grófné

Aladárka, kis fiuk

Thuretzky, táblabíró

Etelka, a felesége

Gabi, gyámfiuk

Déryné

Szentpétery Zsiga

Szentpétery Zsuzsika

Kilényi

Luby

Lubyné

Gál

Nimling

A fuvaros

Jankó, huszár

Borcsa, szolgáló leány

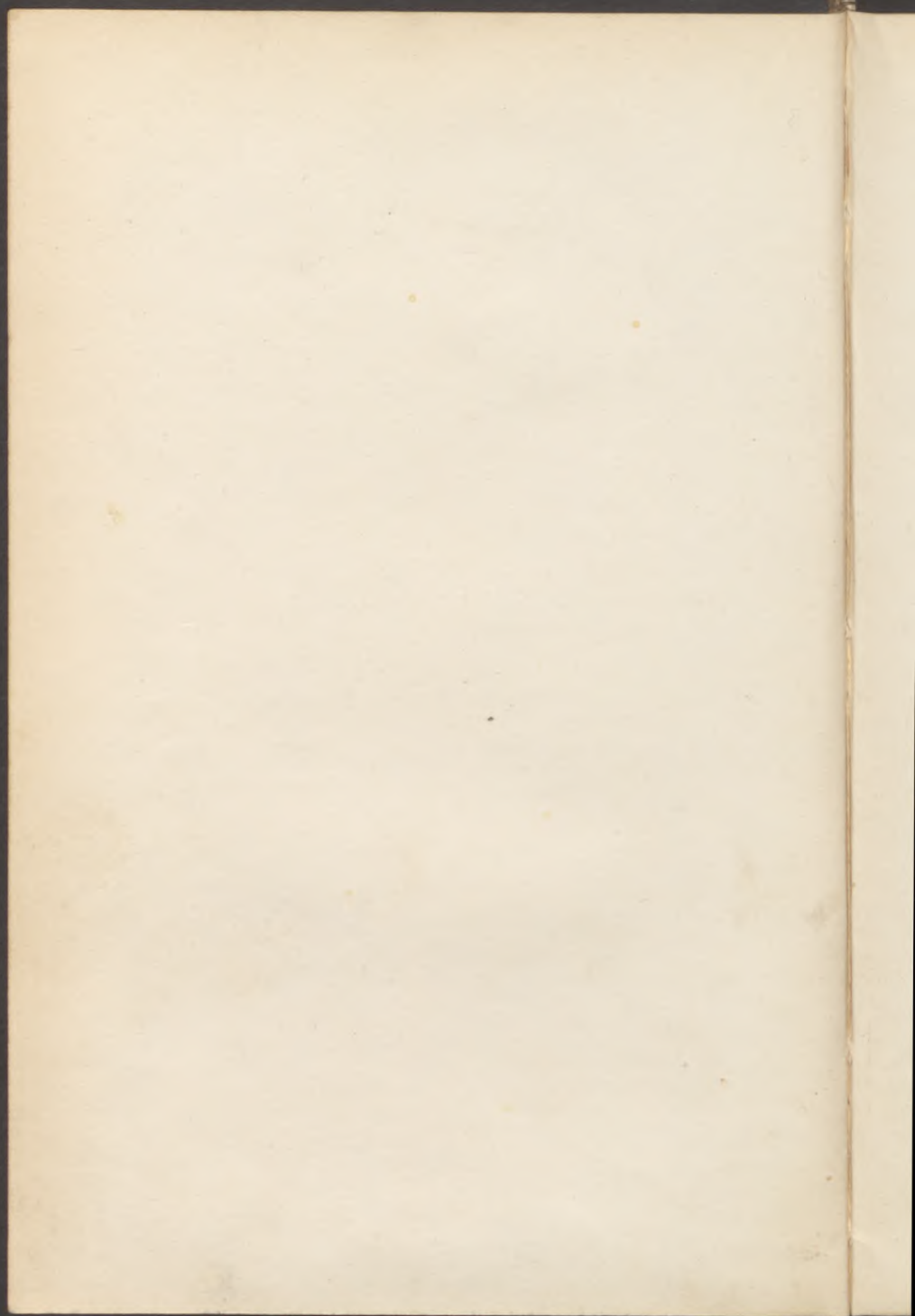
Grófi lakáj

Grófi jockey.

Vándorszínészek, cselédek és vármegyei hajduk.

ELSŐ FELVONÁS.

ELSŐ FELVONÁS.

(Nappali szoba Thuretzky alsó-turai kuriáján. Boltíves, nagy szoba, ósdi, ormótlan, de kényelmes bútorkkal, alacsony, egyszárnyú ajtókkal. A főfalon két családi kép, mely Mária Terézia viseletébe öltözött ösöket ábrázol. Ovalis kis rámaiban fekete papírból kivágott silhouettek. Csillár helyett pántlikás búza-kalászkoszorú függ le a padmalyról. Pipatórium. A szekrények tetején befőttes üvegek. Főbejárat hátul jobbra. Ha nyitva van az ajtó, oszlopos pitvarra lehet látni, melynek bolthajtása alatt egy lábára felakasztott nyúl és paprikafüzér függ. Hátul balra bejárat a hálószobába. A nyitott ajtón át két egymás mellé állított ágyat lehet látni. Jobbra elől ajtó a vendégszobába. Balra elől ajtó az ebédlőbe. Az asztalon dohányszita. Az asztal mellett hűtődézsza borral. Egyik szekrény sarkán empirszabású zöld selyem ünneplőruha függ, melyet Etelka később magára vesz. A függöny felgördül, a szobában vannak: Thuretzky, Etelka, Gabi, Jankó a pitvaron áll. Thuretzky 60 esztendőös köpcös táblabíró, a diványon ül és öblös tajtékpipáját tömi. Etelka a karszéken ül.

Fehér hálóröklit és háziszoknyát visel. A loknijai papírra vannak csavarva, hosszú női fehér harisnyát köt. Gabi gitárral kezében ül és egy dalt tanul. Jankó a pitvaron könyököl, a nézőnek hátat fordítva. Kurtaszárú pipából füstöl. Kék huszárlibériát visel, egyebekben hasonlít Thuretzkyhez.)

ELSŐ JELENET.

THURETZKY, ETEL, GABI, JANKÓ.

GABI

(Zongorakiséret mellett énekel.)

Óh Tihanynak ríjjadó leánya!

Szállj ki szent hegyed közül.

Im, kit a sors eddig annyit hánya

(hamisan)

Partod ellenébe ül . . .

(Hamisan ismétli.) Partod ellenébe ül . . .

ETEL

(Szigorú rendreutasítás hangján éneklí)

Partod ellenébe ül . . . No!

GABI

(Megszeppenve.) Partod ellenébe ül . . . *(abbanhagyja az éneket s a gitáron megismétli az utolsó futamot.)*

THURETZKY

(*Etelhez.*) A nagy hársfákat ki fogom vágatni a kertből.

GABI

(*Ijedten.*) A nagy hársfákat?

THURETZKY

(*M. f.*) Nagyon belevették magukat a fülemilék. Az ember éjjel nem alhatik a sivalkodásuktól.

GABI

(*Fölkél és meredten nézi Thuretzkyt.*) A fülemilék sivalkodnak?

THURETZKY

(*Bömbölő hangon.*) Jankó!

JANKÓ

(*Leteszi a pipát, nyugodtan belép.*) Proszim ponizsene. (*Kérem alássan.*)

THURETZKY

Dáj szem fidibusz. (*Adjál fidibuszt.*)

JANKÓ

(*Tüzet ad Thuretzky pipájára.*)

ETEL

(*Jankóhoz.*) Van az udvaron instanciás ember?

JANKÓ

Ruki boszkávám (*kezét csókolom*), hajnal óta
künn áll az öreg Cseperka Mihály.

THURETZKY

(*Rosszkedvűen.*) Nyeh hó slák tráfi! (*Üsse
meg a guta.*) Mit akar már megint?

JANKÓ

Panasza van a Marci fiára. A Marci tegnap
megverte az apját, mert nem akart neki korcsmá-
zásra pénzt adni.

THURETZKY

Nyeh tyá slák tráfi!

ETEL

Mivé lesz a világ!

THURETZKY

Ez mind a francia revolúciótól van. (*Jankó-
hoz.*) Recipiat viginti quinquem baculorum! Vi-
páltye mu ped á dvácát! Verjetek rá 25 botot.

ETEL

(*Haragosan.*) Ötvenet, az istentől elrugasz-
kodott pogányra!

THURETZKY

(*Haragosan.*) Huszonötöt! Dixi!

GABI

(*Aki az időt azzal töltötte, hogy egy legyet fogott Etel széktámláján; hízelegve.*) Tekintetes bácsi, veressen rá ötvenet az én kedvemért.

ETEL

(*Hízelegve.*) No, tatus, tegye meg a gyerek kedvéért!

THURETZKY

Jó, nem bánom!

ETEL

(*Gabihoz.*) Látod, milyen jó hozzád a tatus! Köszönd meg szépen.

GABI

(*Kezet csókol Thuretzkynek.*) Köszönöm szépen, tekintetes bácsi. (*Vidáman kiszalad az udvarra.*)

MÁSODIK JELENET.

VOLTAK, GABI nélkül

JANKÓ

(*Az ajtóban.*) Pán velkomozsni (*nagyságos úr*), kire verjünk ötvenet? Az öreg Cseperka Mihályra, vagy a Marci fiára?

THURETZKY

(*Dühösen keres valamit, amit hozzá vághatna.*) Hrom do teba! (*Mennykő beléd.*)

ETEL

(*Kérlelve.*) Tatus! tatus! (*Jankóhoz.*) A Marci
gyerek kapja az ötvenet, te tulok

JANKÓ

Igenis, panyi velkomozsna (*nagyságos asszony*).
(*Hátul el, az ajtót beteszi maga után.*)

HARMADIK JELENET.

THURETZKY, ETEL.

ETEL

Tudja, tatus, hogy nem szabad mérgelednie.
A nagyapját is mérgében ütötte meg a guta, az
apjaurát is.

THURETZKY

Hiszen én nem mérgeledöm. (*Iszik.*)

NEGYESEDIK JELENET.

VOLTAK, GABI.

GABI

(*Izgatottan beront.*) Tekintetes bácsi, tekintetes
bácsi, teátrálisták jöttek a faluba! Magyar teátrá-
listák! Nagy ekhós szekéren jöttek . . . Most
veszekszenek a fuvarossal, mert nem tudják meg-
fizetni. Ha a tekintetes bácsi licenciát ad nekik,

akkor ma este játszódni fognak a nagy csűrben...
A híres nevezetes Déryné is velek van...

ETEL

No hiszen híres vászoncseléd lehet! Ahelyett,
hogy megülne otthon és mosna, főzne, ahelyett a
vármegye útját járja... Hát jó példa ez a nép-
nek?

THURETZKY

Én csak egyszer láttam színjátékot a pesti
rondellában, de nekem annyi is sok volt. Kigyűtt
ott egy fekete pofájú ember és elkezdett abaj-
gatni... Osztán kigyűtt a másik, és az is abaj-
gatott...

ETEL

(Érdeklődve.) Az is fekete volt?

THURETZKY

Fehér volt a nyavalyás, de azért nekem mégse
abajgasson a pénzemért! A végén kigyűtt megint
a fekete pofájú és megfujtotta a feleségét.

ETEL

(Ijedten.) Megfujtotta?

GABI

Csak komédiából tette, mert ő volt a velencei
mór. Én is ott voltam a tekintetes bácsival.

ETEL

(*Sebesen kötve.*) Becstelen komédia az ilyen, azt mondom! Miféle példa a népnek?

GABI

(*Elszontyolodva.*) Nem fognak ma játszódni a nagy csűrben?

THURETZKY

Míg én leszek itt földesúr, se pénzért abajgatni, se asszonyt fojtogatni nem fognak. Dixi!

GABI

(*Mintha leckét mondana.*) Pedig a nemzeti színjátéknak fontos hivatása vagyon a nemzeti nyelv pallérozása és a honi erkölcsök csiszolása irányában.

THURETZKY

Hát ezt a sületlenséget miféle könyvből szoptad magadba? Ha valaki abajgat, attól pallérozódik a nyelv? És ha megfujtanak egy asszonyt, attól csiszolódik az erkölcs?

ETEL

Tatus, tatus, tudja, hogy nem szabad mérgelednie!

THURETZKY

(*Iszik.*)

GABI

(*Elkeseredett vakmerőséggel.*) Azért én mégis bámulom a nemzet eme napszámosait, és boldog volnék, igenis, boldog volnék, ha a sorukba tarthatnám.

THURETZKY

(*Ivás közben fuldoklási rohamot kap, keres valamit, amit Gabihoz vághatna.*)

GABI

(*Az ajtóhoz menekül.*) Dixi! (*El.*)

ÖTÖDIK JELENET.

THURETZKY, ETELKA

THURETZKY

Tudtam, a kölyök addig falja a sok irkafirkát, meg rigmusos maszlagot, míg meg nem zápul tőle az esze.

ETEL

(*Szeliden.*) Tatus, tatus!

THURETZKY

(*Az asztalra csap.*) Ez a te nevelésed!

ETEL

(*Haragosan.*) Az én nevelésem?! (*az asztalra csap.*) Hát ki látott már könyvet a kezemben?

Az én familiám úri familia volt. Szegény jó apám-
uram még vőlegény korában is a papjával iratta
édesanyámnak a szerelmes leveleket.

THURETZKY

Ez is mind a francia revolúciótól van. Ha
megteszi velem a gyalázatot és aktor lesz, akkor
agyonlövöm!

ETEL

Dehogy lövi!

THURETZKY

Agyon lövöm, ha mondom! Ez szent köte-
lességem, mert tutora vagyok édesapja akaratából.

HATODIK JELENET.

VOLTAK, GABI

GABI

*(Nyájas arccal bejön, mintha semmi sem tör-
tént volna. Beszéd közben iszik a Thuretzky po-
harából.)* Tekintetes bácsi, azt hiszem, vendégünk
érkezett.

ETEL

(Felcsillanó szemmel.) No, te?!

GABI

Egy négyes hintó, meg egy bagázsias sze-
ker állott meg a kovács előtt. A hintónak elpat-
tant a féderje. Valami nagy úr lehet, mert angol
jokkái *(betűszerint ejtendő)* vagyon vele!

HETEDIK JELENET.

VOLTAK, JANKÓ, JOCKEY

JANKÓ

(Bekalauzolja a jockeyt.) Pogy szem! (gyere.)
(A jockeyhoz Thuretzkyra mutatva.) Ott van a
velkomozsni pán táblabíró.

JOCKEY

(Vatermörderes magas nyakkendő, igen magas
gallérú, csípőben igen kurta, piros spencer; hosszú,
sildes, fekete bársonysapka. Mély „kracfusz” csi-
nál.) Ruki boszkávám, (kezét csókolom) pán vel-
komozsni!

GABI

Ez egy angol jökkéi?

JOCKEY

Oszviczeni pán (méltóságos úr), gróf Szepessy
Teodor kérdezteti, hogy teheti-e tiszteletét?

THURETZKY

Mi a csudát akar tenni a grófod?

JOCKEY

A tiszteletét.

THURETZKY

Hát ez meg miféle finnyás módi? Az én úri
portám éjjel-nappal nyitva van az úri vendégnek.

Bekéredzkedni csak az arme rájzende szokott.
Dixi!

ETEL

(*Halkan.*) Tatus!

NYOLCADIK JELENET.

VOLTAK. GRÓF.

(*A gróf csinos, fekete, kondorhajú ember, köcsögkalapot, frakkot, galléros úti köpönyeget visel. A sárgakeztyűs kezében lovaglópálcát tart. Divathős.*)

GRÓF

(*Hátul belép.*) Pardon madame, pardon monsieur!

ETEL

(*A pongyolájára gondolva.*) Jesszus — a vuklijaim! (*A hálósobába rohan és becsapja maga után az ajtót.*)

KILENCEDIK JELENET.

VOLTAK ETELKA nélkül.

GRÓF

Bin untröstlich, dass ich die Gnädige derangiert habe, Herr von Thuránszky!

THURETZKY

(*Mérgesen.*) Thuretzky!

GRÓF

(*Tudomást sem véve a közbeszólásról.*) Wol
Ihr Sohn, der junge Herr! (*Megveregeti Gabi
arcát.*)

GABI

(*Zavartan nevet, elfordítja arcát és a háló-
szobába kullog.*)

TIZEDIK JELENET.

VOLTAK GABI nélkül.

THURETZKY

(*A cselédekhez.*) Pakuj szá! (*Takarodjatok.*)
Hozzátok a gróf úr bagázsáját!

JANKÓ és JOCKEY

(*Hátul a pítvarba el.*)

TIZENEGYEDIK JELENET.

GRÓF, THURETZKY, később GABI, ETELKA.

(*Mialatt a gróf és Thuretzky között a párbe-
széd folyik, hátul lassan megnyílik a hálószo-
ba ajtaja; Gabi óvatosan beoson, leveszi a szekrény-*

ről a zöld ruhát, aztán kirohan zsákmányával és beteszi maga után az ajtót. Mialatt Gabi a ruháért megy, Etel, most már hálórékli nélkül, tehát meztelen karokkal, aggódva néz be az ajtón.)

GRÓF

Sie sprechen doch deutsch, Herr von Thüranszky, pardon, Thuretzky!

THURETZKY

Nájn, ik nix dájcs! Áber: znám po slovenszki. *(Tudok tótul.)*

GRÓF

Ich spreche leider nicht slovakisch — ich wahr sehr lange abwesend von Ungarn.

THURETZKY

Ühüm! Perillustris domine comes, scit-ne latine?

GRÓF

Auch nicht lateinisch. Beim Militär hab' ich mein Latein verschwitzt.

THURETZKY

Ért talán magyarul a gróf úr?

GRÓF

(Hidegvérrel.) Értek. Véletlenül a Nádorhuszároknál szolgáltam és ott rám ragadt a legény-

ségtől. Kicsit nehezen forog nyelvem, mert otthon soha nem beszélek magyarul, de majd jövök bele. *(Miközben a pipatoriumból kiválogat egy pipát, melyre később rágyújt.)* Igaz, hogy el ne felejtsem! A falu előtt rálöttem a tekintetes úr egy parasztjára.

THURETZKY

(Közömbösen.) Eltrafálta, perillustris domine?

GRÓF

A süvegét löttem le a kobakjáról. A fráter nem igen akart kitérni.

THURETZKY

Nagyon elszemtelenedett ezen nép a francia revolúció óta.

GRÓF

Én ezért mindig töltött puskával szoktam utazni.

TIZENKETTEDIK JELENET.

VOLTAK, JANKÓ, JOCKEY, GRÓFI LAKÁJ, I. és II. PARASZTSZOL-

GÁLÓ, HETES.

(A cselédek Jankó vezetése alatt behozzák a gróf podgyászát. A podgyász: himzett utitáska, bunda, puska, pincetok, egy letakart fürdőkád s egy karosszék. Miután letették a vendégszobában

a holmit, mindjárt visszajönnek és lábújjhegyen kimennek a pitvarra. Jankó a vendégszobában marad és csak végszóra jelenik meg újból.)

GRÓF

Hozzák a bagázsiamat. Én mindig két kocsi-val szoktam utazni, mert magammal hordom a karosszékemet és a fürdőkádamat.

THURETZKY

Fürdőkád? Talán beteg, perillustris domine comes?

GRÓF

Sokáig voltam Angliában és ott a gentleman még esős időben is fürdik.

THURETZKY

(*Magában.*) Ebadta gögös mágnása!

GRÓF

Én most Kassáról jövök és Pestnek igyekszem. Furcsa dologban járok. Unalmamban magamra vállaltam a kassai színház intendaturáját és most valami kóborló direktort fogtam, azzal Pestre megyek, hogy színjátszókat csáljak Kassára.

THURETZKY

Vannak most épen ilyenféle lézengők a falumban. De nekem bizony nem fognak pénzért abajgatni.

GRÓF

(*Kezével legyint.*) Azok magyarok. Én német truppot keresek. Pro primo: mert a kassai mívelt publikum nem igen ért magyarul; pro secundo: akárhogy pökik is a markukat a tekintetes vármegyék, azért az egész nemzeti színjáték hajtófát sem ér. Nak—nek—tatik—tetik—bim—bomm—galam—bomm! Schreckliche Sprache!

THURETZKY

Korcs dolog! A magyar lúra termett, nem komédiára!

GRÓF

Hanem hallja Thuránszky uram —

THURETZKY

Mi az, gróf Szebeny?

GRÓF

Gróf Szepessy, Thuránszky uram — pardon! Thuretzky uram! . . . Azt akarom mondani, hogy az a Déryné — sapristi! Bártfán ismertem meg, olyan asszonyt még a bécsi színházban se láttam, de még a párisiban sem . . . Az ő szájából a magyar nyelv is úgy hangzik, mint akármilyen más rendes nyelv . . .

TIZENHARMADIK JELENET.

GRÓF, THURETZKY, JANKÓ.

JANKÓ

(Bejön a vendégszobából.)

GRÓF

De igaz ni, mi történt az én Nimling direktorommal? *(Jankóhoz.)* Te küldd be azt a németet, aki a bagázsias szekerem tetején kuporodott. *(Jankó a pitvarra el.)*

TIZENNEGYEDIK JELENET.

GRÓF, THURETZKY, ETELKA, GABI.

(Etel és Gabi a hálósobából jönnek, Etelka a zöld selyemruhát viseli. A fürtei most már hosszú csigákban omlanak a vállára, övén nagy kulcscsomó van. Gabi is meg van fésülve. A haja, mely az imént még bolyhos volt, vizes kefével le van lapítva a fejére. Új nyakkendő van rajta.)

ETEL

Isten hozta szegény házunkban a nagyságos gróf urat. Képzelem, hogy milyen éhesnek tetszik lenni a hosszú út fátadalmaitól. Mindjárt hozzák az uzsonnát. Persze, ha előre sejthettem volna, hogy ilyen nagyúri módhoz szokott kedves ven-

dégünk lesz, akkor jobban elkészülhettem volna, mert nálunk, sajnos, nincsen hal, ha csak véletlenül nem hoznak a Tiszáról és azt inkább csak bőjt idején teszik.

GRÓF

Kisztihant, tekintetes aszonyom, én egy cseppet sem vagyok éhes, mert egy órával ezelőtt megebédeltem odaát Rédeyéknél . . .

ETEL

(*Sértetten.*) No, csak nem fog kosarat adni a gróf úr? Hiszen persze, olyan finom bécsi falatokkal, amilyenekhez a gróf úr nagy úri otthonában hozzászokott, nem szolgálhatok, de azért csak telik valami a mi szegénységünktől is . . .

GRÓF

Én milliószor megkövetem a tekintetes aszonyt, de most igazán nem tudok enni . . .

ETEL

Ezt a nagy szégyent csak nem tetszik megtenni a házamon? (*könyörögve.*) Egy kis jó, könnyű töltött káposztát? Olyan, mint a hab. És egy kis porcogós sült malacot, az rendbe hozza a gyomrot.

TIZENÖTÖDIK JELENET.

VOLTAK, JANKÓ, GRÓF. JÁGER.

JANKÓ

(*A pitvarról behozza a jágert.*) Ruki boszká-
vám, ez az a német?

GRÓF

Dehogy! Hiszen ez a jágerem. A másikat
hozd be, de ne a szakácsomat.

JANKÓ

(*Kivezeti a jágert.*)

TIZENHATODIK JELENET.

GRÓF, THURETZKY, ETEL, GABI.

ETEL

Tessék, instálom, ott az ebédlő . . .

GRÓF

Könyörgök, én igazán nem tudok . . .

ETEL

Egy kis túrós csuszát. Egy harapásnyit.

GRÓF

Isten neki. De csak egy harapásnyit! (*Meg-
hajlással karját nyújtja Etelnek.*) Szabad karomat
felajánlani?

ETEL

(Zavartan nevet.) Óh hiszen én csak afféle falusi asszony vagyok . . . (Szégyenkezve belekapaszkodik. Ketten balra el.)

THURETZKY

(Mérgesen nevet.) Miket ki nem eszelnek a pihent eszükkel. (Utánuk megy.)

GABI

(Aki egész idő alatt mereven és figyelmesen nézte a grófot, ugyancsak balra el.)

TIZENHETEDIK JELENET.

NIMLING, később JANKÓ, SZAKÁCSNÉ, I. és II. PARASZTSZOLGÁLÓ HETES.

(Nimling frakkban, rosszul borotvált arccal, szőke hajjal, hátul belép. Az ajtó mellett alázatosan meghajtja magát.) Direktor Nimling, gehorsamst. (Észreveszi, hogy egyedül van a szobában, megáll az ajtó mellett.)

(Jankó a cselédekkel jön; kávékannákat és ibriket visz, a cselédek tálakkal, ételkkel megrakodva átmennek a színen az ebédlőbe.)

NIMLING

(Nagy érdeklődéssel és növekvő izgalommal nézi az ételket, közben magában morog.) Herrgott! Herrgott Sakrament! Herrgott! (Miután a cselédek eltűntek az ebédlőben, maga is az ajtóhoz

lép. Észre akarja magát vétetni, köhécsel, majd elszántan belép.)

(A színpad kis ideig üresen marad. Kívülről erős kutyaugatás, mintha összecsődültek volna a falu összes komondorai.)

TIZENNYOLCADIK JELENET.

FUVAROS, KILÉNYI, LUBY, LUBYNÉ, SZENTPÉTERY, ZSUZSIKA, GÁL, DÉRYNÉ, SZÍNÉSZEK és SZÍNÉSZNŐK.

(A pitvar ajtaja kipattan, a színészek bosszút lihegve vezetik be a fuvarost. A fuvaros jól öltözött, peckes tartású, idősebb parasztgazda. Meglátszik a viselkedésén, hogy bensejében lenézi az egész társaságot. A névtelen színészek és színésznők, mint a társulat kisebb tagjai, kívül maradnak a pitvaron. A szobába csak a következők lépnek. Kilényi igazgató röthajú, furfangos kis nyárspolgár. Sokat ad igazgatói méltóságára és a tagokkal szemben szimulálja a kapitalistát. Gyűrűje, aranyfejű botja és óralánca van. Luby lágy szívű vén ember, aki teljesen a felesége kezében van. Lubyné pletyka, ravasz és intrikus vén asszony. Szentpétery délceg, komoly ember, ő a társaság szellemi feje. Sok természetes méltóság van egész viselkedésében. Zsuzsika, Szentpétery huga, 16 esztendő, csinos süldő leány. Szenvedélyes ragaszkodással van Déryné iránt. Gál bolyhos, fiatal székelly nemes. Fantasztikus bohém. Déryné bronzvörös hajú, a szája mellett anyajegye van.

Mindig csinosan, egyéni ízléssel öltözködik. Jelenleg szép selyemkendő van a vállán és aranylánc a nyakán.)

SZENTPÉTERY

(*A fuvarozhoz.*) Hát csak jöjjön, kend!

LUBY

Menjünk a földesúr elé!

GÁL

Majd ő igazságot teszen!

LUBYNÉ

Itt gorombáskodják kend, ha mer!

FUVAROS

(*Akinek némileg inába szállt a bátorsága.*)
Hát gyerünk a földesúr elé. Én nem félek a földesúrtól! Én csak a jussomat akarom!

GÁL

Mi úgy egyeztünk, hogy Kassán fizetjük meg kelmedet!

LUBYNÉ

Kassán vagyunk most? Ez a kérdés! Erre válaszoljon kelmed!

FUVAROS

Mi úgy egyeztünk, hogy az urak megfizetik a fuvar felét itt, Alsó-Turán, a másik felét meg

Kassán. Most itt helyben vagyunk, hát fizessék meg az urak a fuvar felét!

MIND

(*Szenvedélyesen.*) Nem igaz! Nem úgy egyeztünk!

KILÉNYI

Csend legyen! A direktor beszél! Azt mondtuk kelmednek, hogy a fuvar felét megfizetjük itt helyben. De hogyan mondtuk? Azzal a hallgatóságos, de félreérthetetlen kikötéssel, hogy itt díszelőadásban eléadjuk a velencei mór és a kasszából lefogjuk a fuvarpénzt. Ha már most a tekintetes földesuraság nem engedi meg a díszelőadást . . .

FUVAROS

Ahhoz semmi közöm. Én a jussomat akarom.

SZENTPÉTERY

Gondolja meg, édes urambátyám, hogy mit mível. Az ember nemcsak kenyérrel él és ha mi itt lemaradunk, akkor lemarad velünk a nemzeti színjáték is . . .

KILÉNYI

(*Karonfogja a fuvarost.*) Nézze, barátom, engedélyezek magának egy jutalomjátékot Kassán.

FUVAROS

Én a jussomat követelem!

GÁL

(*Dühösen.*) Megöklözöm a makacs bivalyt!
(*Neki akar menni, de Szentpétery lefogja.*)

FUVAROS

Úgy nézzen rám az úr, hogy hajdusági réformátus pógár vagyok!

GÁL

Én meg székel nemes vagyok. Otthon két jobbágyam van és mindig kupán üthetek egy hajdut.

DÉRYNÉ

(*Kilényihez.*) De direktor, hiszen maga azt mondta, hogy van még pénze?

KILÉNYI

Úgy egyeztem magukkal, hogy Kassán állunk trupba. A fuvar nem tartozik rám. Én a rezerva kapitálisomhoz nem nyúlhatok.

DÉRYNÉ

No hiszen, a maga rezerva kapitálisa! (*Leveszi nyakáról az aranyláncot és odanyújtja a fuvarosnak.*) Mennyit ér ez?

FUVAROS

(*Szakértően megnézi.*) Tizenötbe átveszem. De én tizennyolcat kapok.

DÉRYNÉ

(*Leveszi válláról a kendőt.*) Akkor mennyi is jár még?

FUVAROS

Három forint.

DÉRYNÉ

Mégér ez annyit?

FUVAROS

Meg. (*A láncot zsebre teszi, a kendőt összehajtogatva a karjára teszi.*) Most megvagyon az elégtétel Alsó-Turára vonatkozólag. De Kassára nem fuvarozom az urakat. Akadt fuvarom Debrecenbe. Én nem fuvarozok többé komédiást. (*Hátul elmegy.*)

GÁL

(*Meg akarja rohanni.*) Gázság! Árulás! (*Szentpétery visszatartja.*)

LUBYNÉ

Kikaparom a két szemét! (*Luby visszatartja.*) (*A pitvaron álló színészek fenyegetve veszik körül a fuvarost, aki azonban gögös hidegvérrel távozik.*)

TIZENKILENCEDIK JELENET.

VOLTAK FUVAROS nélkül.

DÉRYNÉ

(*Fáradtan egy székbe roskad.*) No, nekünk ugyan befellegzett.

GÁL

(*A levegőben szimatolva.*) A legfelháborítóbb, hogy sült malacszagot érzek! Pedig tegnap óta nem ettem semmit!

DÉRYNÉ

(*Megemberelve magát.*) Csigavér, gyerekek! Majd beszélünk az urasággal! Ha netán tán mégis megengedné a játékot, akkor estére lesz hitelünk és nagy áldomást csapunk!

HUSZADIK JELENET.

VOLTAK, THURETZKY, GABI

THURETZKY

(*Balról belép szalvétával a nyakában.*)

GABI

(*A nyomában van, látható elragadtatással szemléli a színészeket.*)

THURETZKY

Kicsodák az urak?

KILÉNYI

(*Hivatalos ékesszólással.*) Van szerencsém prezentálni a nemzeti színjátszó társaságot, melyet a dicső magyar nemzet és minden igaz hazafi, ki honának nyelvét szereti és literaturájának előha-

ladását munkálja, kegyelmébe vett és igyekezetét hazafias szemmél nézi . . .

THURETZKY

Hallja, amice, emberi nyelven beszéljen itt és ne rigmusokban. Mit akarnak itt?

KILÉNYI

A nemzetes és vitézlő táblabíró úr tiszteletére díszelőadásképen elé óhajtjuk adni Othellót, vagy a velencei mórt . . .

THURETZKY

(*Dühösen.*) Mit akarnak elé adni?

KILÉNYI

Vagy a maga vermébe esett hiábavaló féltékenységet . . .

THURETZKY

Azt, ahol a feketepofájú megfujtja a feleségét? (*Erőltetett nyugalommal.*) Hallja, amice, nekem nem szabad mérgelednem. Azért szépen mondom: pakuj szá! (*Takarodjék.*) (*Balra el.*)

HUSZONEGYEDIK JELENET.

VOLTAK THURETZKY nélkül.

GÁL

Ma nem lesz vacsora. Pedig tegnap se volt.

SZENTPÉTERY

Gyerünk!

GABI

(Egész idő alatt Zsuzsit nézte, magában.) Ez
Déryné! (Fenn.) Még ne! Egy percre kérem!
(Boldog felindulással papírt vesz ki a zsebéből,
Zsuzsihoz.) Ifjasszony, hallgassa meg ezt! (A felin-
dulástól remegő hangon szavalni kezd a papírról.)

Dérynének!

Lény! Te istenek köréből
A szeráfok szép egéből
Szálltál le hozzánk.

A gondteli honfit bájlod,
Dics-erőre varázsolod,
Áld érte hazánk.

Lesujt a földnek mélyébe
S fölropít az ég kékjébe
Isteni dalod

(Szól.) A többi még nem kész kérem . . .
Mert ezt magam írtam . . . 26 strófája lesz ösz-
szesen . . .

ZSUZSI

Én nem vagyok Déryné. Ő az.

DÉRYNÉ

Köszönöm a csinos verset. Mi a neve a fiatal
úrnak?

GABI

Egressy Galambos Gábor.

DÉRYNÉ

Kívánom, hogy e név még híres legyen a hazában.

GABI

Az lesz! Mert a mai napon levetettem a gyávaság rabbilincsét és követem a Múza hívó szózatát. Átlépem a Rubikont! Menjenek Kassára, ott lesz a Filippi! (*Zsuzsihoz.*) A legközelebbi verset azonban magának írom! Minden versemet magának! (*A hálószobába elrohan.*)

HUSZONKETTEDIK JELENET.

VOLTAK GABI nélkül, később NIMLING.

DÉRYNÉ

Konfuzus úrfi!

ZSUZSI

De kedves!

GÁL

(*Keserűen.*) Megint egy műpártoló hazafi! Bár minden tizedik műbarát sült malaccá változnék, akkor legalább valami hasznukat vehetné a művészet.

NIMLING

(*Belépett balról; lorgnon-nal a kezében előkelően és gúnyosan szemléli a színészeket.*)

DÉRYNÉ

Nini, hisz ez a német Nimling!

NIMLING

Jó memóriája van az ifjasszonynak. Hát hogyan szukcedál a művészi körút, tisztelt kollégák?

DÉRYNÉ

(*Jókedvet erőltetve.*) Nincs okunk semmi panaszsra.

GÁL

Nagyon szívesen fogad mindenütt a publikum

DÉRYNÉ

Itt ugyan egy kis kellemetlenség ért minket, de Kassán majd csak kiköszörüljük a csorbát.

KILÉNYI

Kassa nagyszerű város!

GÁL

Ott imádnak minket!

NIMLING

Kassára igyekeznek? Nem ajánlom. Kassa öt esztendeig az én truppomé.

SZENTPÉTERY

Kassán német színészet lesz?!

NIMLING

Ugyan kérem, hát mit gondoltak? A kassai magas arisztokrácia sokkal műveltebb és kényesebb izlésű, semhogy megelégedhetnék magyar színjáttékkal. Nak—nek—tatik—tetik—bimm—bomm—galambomm! Schreckliche Sprache! És a repertoárjuk! Otello! Hamlet! Romeo! A mai korban ki néz meg ilyen ócskaságokat? Mi finom és divatos drámákat játszunk: Kunigunda és a szerelmes pásztor. — Járomir lovag tépelődései. — Trics-tracs, vagy a kotnyeles leányzó. — Nem is értem magukat, hogy mit erőlködnek tovább. Az én mélyen tisztelt jóakaróm, gróf Szepessy Teodor...

DÉRYNÉ

(*Meglepetten.*) Szepessy Teodor? A huszárkapitány? . . .

NIMLING

Úgy is mondhatnám: az én kedves jó barátom — mert úgy szeret, mintha édes testvére volnék — ő lekötött öt esztendőre . . . Pozsonyba is mehettem volna, Pestre is, de Szepessy barátom kedvéért Kassára megyek . . .

DÉRYNÉ

(*Magában.*) Szepessy itt van?!

LUBY

Mi lesz most már, direktor?

KILÉNYI

Az lesz, hogy ezennel feloszlatom a truppot.
A fuvaros visszavisz engem Debrecenbe. Ott van
egy pátrónusom a városnál, az tán benyom ír-
noknak . . .

SZENTPÉTERY

Cserben hagy minket?

KILÉNYI

Vis major!

LUBYNÉ

Hát a kontraktusunk?

KILÉNYI

A kontraktus papir! (*A pitvarra el, botját a
szobában felejtí.*)

HUSZONHARMADIK JELENET.

VOLTAK KILÉNYI nélkül.

LUBY

Nekem is elég volt már! Van otthon egy kis
földem, Ezentúl majd azt kapálgatom.

GÁL

Láttam a faluban egy borvizes székelty. Vele
hazamegyek Erdélyországba. Édesapám ugyan ki-
átkozott, de majd elpróbálom neki a tékozló fiú
megtérését.

NIMLING

Mindíg mondtam, hogy a nagy dér-dúrral megindult nemzeti színjátéknak ilyen lesz a vége. Magyar szalmaláng! (*Dérynéhez.*) S mit akar tenni az ifjasszony?

SZENTPÉTERY

(*Dérynéhez halkán.*) Adhatnék tanácsot. Nekem is van kis házam, birtokocskám . . .

DÉRYNÉ

(*Fejét rázza.*)

SZENTPÉTERY

Nem a szerelmes hívja, hanem a jóbarát, a művésztestvér. Hárman leszünk Zsuzsikával. Elvonulva várjuk, hogy virrad-e még szebb idő a magyar művészetre.

ZSUZSIKA

Édes Róza néni, jöjjön velünk! Hiszen tudja, hogy mennyire szeretjük!

DÉRYNÉ

(*Megcsókolja.*) Tudom. De nem tehetem! Nem hagyom abba a harcot. Megyünk Miskolcra. Ott főispáni installáció lesz. Talán csinálhatunk valamit.

GÁL

Nem kapunk fuvarost!

DÉRYNÉ

Ejnye, azt a kényes kis lábacskáját! Hát gyalog nem mehet? Én megyek! Ki követ?

SZENTPÉTERY

Magára marad, Déryné!

DÉRYNÉ

Megyek magam! Dalestélyeket adok az úri házakban, a korcsmákban, a malom alatt . . . Én leszek a magyar színművészet!

SZENTPÉTERY

Bámulom magát Déryné és sajnálom. Hát nem látja, hogy mi történik körülöttünk? A házában éjszaka van. Az ország egyetlen nagy ingovány és abban elterülve alszik a magyar bivaly. És maga, szegény tündöklő kis Szent János-bogárka, kecsesen táncol az orra előtt, hogy fölérressze és kicsalja a posványból. De ki törődik magával? Ki ismeri, ki méltatja magát?

DÉRYNÉ

(*Naivan.*) Óh, van nekem sok jóakaróm az országban!

SZENTPÉTERY

Akiket a maga kalandos gyermekesze jóakarói-ként tisztel, azok förtelmes uzsorásai. Uzsorás a gavallér, aki egy rózsaszálat ajándékoz magának és

a lelke üdvösségét kívánja cserébe. A direktora csak olyan uzsorása, mint a fuvarosa és uzsorása a publikum is, amely kóklerságot lát abban, mikor maga a lelke harmóniáját és a szive tüzét szórja eléje.

DÉRYNÉ

Engem még az erdélyi gubernátorné is szívesen látott a házában.

SZENTPÉTERY

Egy csésze habos csokolátét adott magának, hogy elénekeljen neki tíz operaáriát. Hát ez nem uzsora? Itt van Európa egyik legnagyobb művésznője, — mert Déryné az! — és most eldalolná legszebb dalát egy tányér pörkölt malacért.

DÉRYNÉ

Jaj, ne is említse, hisz ez a kedvenc ételém!

SZENTPÉTERY

Ime a maga művészi pályafutásának zárószám-
adása!

HUSZONNEGYEDIK JELENET.

VOLTAK, GRÓF, ETELKA, THURETZKY, JANKÓ, SZAKÁCSNÉ I. és II.
SZOLGÁLÓ, HETES.

(A cselédek az üres tálakkal kijönnek az ebédlőből s a pitvarra mennek.)

GÁL

(Töprengve.) A hajótöröttek olykor kisorsolnak egyet maguk közül, s azt megeszik . . .

GRÓF

(Az ebédlőből menekülve hátraszól az őt üldöző Etelnek.) Becsületszavamra mondom, nem tudok többet enni!

ETEL

(Könyörögve.) Egyfalatkakappant! Jóropogós!

GRÓF

(Összekulcsolt kezekkel, kétségbeesetten.) Nem tudok!

GÁL

(Magában.) Ő nem tud! Pokol, átok, méreg, gyilok!

ETEL

Egy kis pogácsát! Az felfrissíti a gyomrot!

GRÓF

(Tagadó mozdulatot tesz.)

THURETZKY

Az asszonyfujtogatók még itt vannak?

DÉRYNÉ

Bocsánat — a gróf úrral volna szavam!

GRÓF

(Megpillantva Dérynét boldog meglepetéssel.) Rozina! Rozina! Álmodom! Maga itt?!

DÉRYNÉ

Látom, megismert a nagyságos gróf úr. A sevillai Rozinát játszottam Bártfán, mikor egy éles fütty és egy irtóztató pofon csattanása zavarta meg énekemet. A fütty egy német diáktól eredt, akit fölfogadtak a burgerek, a pofon meg a gróf úrtól, aki akkor még huszáruniformist viselt.

GRÓF

Édes Rozina, a maga kedvéért mindenkor szívesen végig pofozom nagy Magyarországot és Erdélyt.

DÉRYNÉ

Ezért a nyaklevesért akartam köszönetet mondani, a sokat kifütyölt magyar múzsa nevében. *(Meghajlás.)* S most megyek.

GRÓF

El akar menni? Szó sincs róla! Tudja, hogy hónapok óta keresem már a nyomát? De nem tudtam rábukkanni a vándormadárra. Hol járt? Merre lappangott?

DÉRYNÉ

Ott, hol a magyar szó bujdosik az országban: mindenütt és sehol.

GRÓF

És hová készül most?

DÉRYNÉ

Hogyan tudjam? Utam a katángkóróé.

GRÓF

No de ez hallatlan gyalázat! Miféle ország ez,
hol egy ilyen művésznő — Valóban szégyenletes!

DÉRYNÉ

Bocsánat, a kocsim vár!

GÁL

(*Magában.*) Aj — a kocsija!

GRÓF

Nem engedem, hogy elmenjen! Mondják
meg annak a pimasz fuvarosnak, ha el mer in-
dulni, hát lelövöm a bakról!

NIMLING

(*Magában.*) Ajajaj! Ebből baj lesz! (*A grófhhoz.*)
Perillustrissime domine, tudnék rá módot, hogy
magunkkal vigyük Dérynét.

GRÓF

Kassára? Maga okos fickó, Nimling! Szerződ-
tetem Dérynét!

SZENTPÉTERY

Déryné nem tud németül!

NIMLING

(*A német színészek öblös modorában.*) Sie
spricht ein wundervolles Deutsch! Fast so schön,

wie ich! (*Dérynéhez.*) Hiszen az ifiasszony játszott is már a pesti német színházban?

SZENTPÉTERI

Egyszer, igen — a kíváncsiság emésztette Dérynét, megtudni, ha vajjon igazán különbek-e azok a német színésznők, akik előtt a porban hentereg sok magyar úr.

NIMLING

A próba rettenetesen jól sikerült, a német színház istennőit kitörte a nyavalya. Szóval: Déryné tud németül játszani.

DÉRYNÉ

De nem akar.

GRÓF

Nem értem.

SZENTPÉTERY

Ez a szegény asszonyka magyarázza meg a magyar mágnásnak?

GRÓF

(*Zavartan.*) Hallja — izé — ne konfidenskedjék velem! (*Dérynéhez.*) Jöjjön magyar színésznőnek.

NIMLING

Tessék?

HUSZONÖTÖDIK JELENET.

VOLTAK KILÉNYI.

KILÉNYI

(*Besiet.*) Itt felejtettem az aranybotomat . . .
(*Megtalálja botját és a történendőkre figyel.*)

GRÓF

(*Dérynéhez.*) Ha nem akarja elhagyni a társait, akkor vihetjük az egész truppot.

NIMLING

De könyörgöm alázattal, perillustrissime domine comes, — a német színművészet fejeletti mi-volta . . .

GRÓF

Hagyjon békét a német színművészetével! Ennek a léhűtőnek a kedvéért majd magamra haragítottam az egész felvidéket! Miért kell Kassán németül játszani? Nem látom be! Magyar színjáték lesz! Hadd tanuljon meg magyarul a sok ebadta burgerje! Megcsináljuk rögtön a kontraktust.

NIMLING

(*Kétségbeesetten.*) Nak-nek-tatik-tetik-bimmbomm! . . .

GRÓF

(*Nimlinghez.*) Maul halten!

KILÉNYI

(*Előre lép.*) Hódolattal prezentálom magamat: direktora vagyok a nemzeti színjátszótársaságnak, melyet a dicső magyar nemzet és minden igaz hazafi . . .

SZENTPÉTERY

Te nem vagy többé direktorunk, Kilényi! Elcsapunk!

GÁL, DÉRYNÉ, LUBY, LUBYNÉ

Igen, elcsapunk!

KILÉNYI

Hát a kontraktus?

GÁL

Papir!

KILÉNYI

Soha mégily egyetértésben nem láttam a trüppöt. Most már igazán mehetek írónak! (*Hátul jobbra el.*)

GÁL

Olyan király kell nekünk, kinek üstökét kezünkben tartjuk. Éljen Luby!

DÉRYNÉ

Luby legyen vezérünk!

SZENTPÉTERY

(*Bólint.*) Luby!

LUOV

(Előrelép a grófhhoz, ugyanolyan hanglejtéssel mint Kilényi kezdte.) Hódolattal prezentálom magamat, direktora vagyok a nemzeti színjátszó társaságnak . . .

GRÓF

A többit majd máskor. Most csinálják meg a kontraktust. Kaphatok egy kis téntát?

THURETZKI

Téntát?

ETEL

Téntát? Az éléstárban kell lenni egy beszáradt üvegnek — Majd ecetes vizet töltetek rá —

GÁL

Az éléstárban? Majd én! Én! Nagyon jól értek a téntahigitáshoz!

ETEL

Jankó elvégzi.

GÁL

(Dérynéhez halkán.) Megharapok valakit!

DÉRYNÉ

(Halkán.) Hagyja rám — értek én az ő nyelvükön! (Etelhez, igen alázatosan.) Engedelmeivel, nagyasszonyom, idegenek vagyunk a vidéken és nem tudjuk, igazat beszéltek-e debreceni barát-

taink . . . Azt mondták nekünk, hogy volna itt, Alsó-Turán tekintetes Thuretzky uram falujában egy jeles vendégfogadó, hol pénzéért szállást és ételt kaphat az utas ember. . . . A tekintetes nagyasszony bizonyára tudja, hogy merre van a vendégfogadó!

THURETZKY

(*Sértődve.*) Vendégfogadó az én falumban?

ETEL

(*Szintúgy.*) Hallja, lelkem ifjasszony, akárki mondott ilyet, az rágalmazó volt, mert itt ugyan éhen veszne minden vendégfogadó! Alsó-Turán csak nekem van jussom vendéglátáshoz és készíttetek is mindjárt olyan uzsonnát, de olyan uzsonnát hogy a kassai püspök is megnyalhatja utána a tíz körmét . . . (*A pitvar felé rohan, harcias hangon.*) Panna! Jutka! Róza! (*Hátul jobbra el.*)

HUSZONHATODIK JELENET.

VOLTAK ETELKA nélkül.

THURETZKY

(*Leveszi a házi sapkát, mely eddig a fején volt.*) Hát addig is, míg elkészül az ozsonna, szolgálhatok egy kis hegyaljaival . . . (*Lubyval, Gállal, Zsuzsival, Nimlinggel, az ebédlőbe el.*)

GRÓF

(*Dérynéhez.*) Az ifjasszony maradjon egy percig. . . a kontraktus miatt . . . (*Jobbra előre jön.*)

LUBYNÉ

(*Dérynéhez halkan.*) Drága lelkem! A sor-sunk a maga kezében! Ki ne eressze többet ezt a szép grófot! (*Az ebédlőbe megy.*)

SZENTPÉTERY

(*Dérynéhez halkan.*) Úgy nézzen erre a gróf úrra, hogy ő leszen a maga legkegyetlenebb uzso-rása. (*Az ebédlőbe megy.*)

HUSZONHETEDIK JELENET.

DÉRYNÉ, GRÓF, JANKÓ, majd GABI.

JANKÓ

(*Bejön a pitvarról, egyik kezében egy óriás nagy tentás üveget tart beletűzött lúdtollakkal, a másik kezének két ujjá közt, mintha fülön fogná, egy árkus kék papírost. Az asztalra teszi óvatosan.*)
Proszim, oszvíceni pán gróf, itt van ez!

GRÓF

(*Az asztalhoz ül és írni kezd.*) Megszerkesztem a kontraktust, már úgy, ahogyan tőlem telik.

DÉRYNÉ

(*Mögéje lép, s a vállán át nézi, mit ír.*)

JANKÓ

(Kissé távolabb áll s figyelmesen nézi az írást.)

GABI

(Kijön a hálósobából, süveg van a fején, köpenyeg a vállán, egyik kezében paraszttarisznyát tart, a másikban egy füstölt sonkát, melyet a tarisznyába tesz.) Pszt! Jankó!

JANKÓ

Proszim, mládi pán?

GABI

Igaz, hogy az öreg Cseperka Mihálynak fuvarja van Kassára?

JANKÓ

Egy örmény embert fuvaroz. Most fog épen.

GABI

Ez a múzsa útmutatása. (Jankóhoz.) Ha szeretsz, Jankó, ne szólj arról, mit láttál! Ha árulóm lesz, akkor nyeh tya slák traffi!

JANKÓ

(Aki semmit sem ért.) Miről ne szóljak, mládi pán?

GABI

(Magában.) Megyek Kassára. Színész leszek. (A pitvaron elrohan, anélkül, hogy tudomást venne az asztalnál ülőkről.)

THURETZKY

(*Hangja az ebédlőben.*) Jankó! Poty szem!

JANKÓ

Ruki boszkávám! (*Besiet az ebédlőbe.*)

HUSZONNYOLCADIK JELENET.

GRÓF, DÉRYNÉ.

GRÓF

(*Anélkül, hogy az írásból felpillantana.*) Mondja, Rozina, az a fickó . . . az a hogy is hívják — Szentpétery . . . kedvese magának?

DÉRYNÉ

Gróf úr, mi jut eszébe?

GRÓF

(*M. f.*) Eszembe juthatna egy nap, hogy keresztül löjjem a frátert. Utálom. Ha komédiás, hát ne járjon főispán-pofával. (*Fölkel, megfogja Déryné kezét szenvedéllyel.*) Szereted, Rozina? Ne hazudj! Szereted?

DÉRYNÉ

Gróf úr, az istenért, eressen! Meghallják!

(*Az egész jelenés fojtott hangon folyik, tekintettel az ebédlőben levőkre.*)

GRÓF

Egyszer már megszöktél előlem. Többet nem

eresztelek. Az enyém vagy. Szeretlek. (*Erőszakkal magához vonja.*)

DÉRYNÉ

(*Rövid küzdés után kiszabadítja magát karjából. Elkeseredetten.*) Eh, hát megint a régi, bártfai nóta? Gyalázat! Egy erős, eszes ember megfeszíti minden erejét, túlhevíti eszét, hogy megejtsen egy szegény együgyű asszonyt. És ezt szerelemnek nevezik. Igazság, hogy mindannyian uzsorások. A gróf is, Szentpétery is, minden tacsó jurátus engem hajszol, engem zsarol, és rajtam akar nyereszkedni. Az énekemet magasztalják és közbe a szám vágásából találgtatják, hogy tudnék-e tűzzel csókolni. A művészetemet dicsérik és a bokámat vizsgálgtatják, mint a vásáron álló paripáét . . . Oh, megutáltatták velem a művészetet és a szerelmet.

GRÓF

(*Meghökkenve.*) Mit jelent ez? Nem értem.

DÉRYNÉ

(*Hozzá lép, sötét haraggal.*) Mért hazudott nekem Bártfán? Azt mondta, hogy nincs felesége. Pedig van. Szép, fiatal felesége van.

GRÓF

(*Mosolyogva.*) Vagy úgy! Tehát ezért szökött meg Bártfáról?

DÉRYNÉ

Igenis, ezért.

GRÓF

Pedig nem hazudtam.

DÉRYNÉ

Ugyan! Hiszen az egész világ tudja!

GRÓF

Az egész világ tudja, hogy megesküdtem egy nővel, ki ma is a nevemet viseli. De azt csak ketten tudjuk, hogy nekem nincs feleségem. Sohasem szerettem a boldogtalant. Egy napig sem. Pénzházasság volt. A szüleink feleljenek érte. Ő sem szeretett soha. Az ő gőgös, fagyos lelke tett engem a szerelem bujdosójává.

HUSZONKILENCEDIK JELENET.

VOLTAK, SZENTPÉTERY.

SZENTPÉTERY

(Balról belép.) Kívánják az ifjasszonyt.

DÉRYNÉ

(Habozva tekint a grófra, zavarát palástolva szól Szentpéteryhez.) A kontraktust csináljuk . . .

SZENTPÉTERY

Segíthetek talán?

GRÓF

Nincs szükségem az úrra.

SZENTPÉTERY

(*Magában.*) Uzsorás kontraktus lesz. (*Balra el.*)

HARMINCADIK JELENET.

GRÓF, DÉRYNÉ.

GRÓF

(*Az írásra mutat.*) Írja alá, Déryné!

DÉRYNÉ

(*Kezébe veszi a tollat, elgondolkozik, majd hirtelen eldobja a tollat.*) Nem megyek Kassára.

GRÓF

Nem? Hiszen odakészült különben is.

DÉRYNÉ

Oda, oda, de akkor még nem tudtam, hogy a gróf úr ott lesz.

GRÓF

(*Szentimentális megadással.*) Nem erőltetem tovább, Rozina. De ha már el kell válnunk, ne vigye magával rossz emlékeimet. Én nem vagyok sem nővadász, sem asszonyzsaroló. Csak boldogtalan vagyok. Nincs férfi, ki annyira szomjazná a

női gyöngédséget, mint én, s nincs férfi, kinek oly kevés része lett volna benne, mint nekem. Volt néhány tucat kedvesem, igaz! De hamarosan faképnél hagytam mindegyiket, mert lelke egyiknek se volt. Mikor első ízben találkoztam magával, azt hittem, hogy megtaláltam a lelkem jobbik felét. Maga jó, tiszta és önzetlen embert formálhatott volna belőlem, Déryné. Maga visszaadhatta volna nekem a hitemet, a nyugalmam és boldogságomat. De maga irtózik tőlem. Teljesedjék tehát a végzetem.

DÉRYNÉ

(*Némileg meghatottan.*) Oh, ha kezdettől fogva így beszélt volna velem . . . de nem így beszélt. (*A gróf az arcába néz, majd halkán elneveti magát.*)

GRÓF

Kinevet?

DÉRYNÉ

Eszembe jutott, hogy a gróf tűrhető amoros lehetne a színpadon.

GRÓF

(*Jókedvűen.*) Most is ilyenén jár az eszed, kis komédiás? Tehát aláírod?

DÉRYNÉ

Ha megfogadja, hogy önzetlen barátságomnál egyebet nem kíván tőlem . . .

GRÓF

Mindent megfogadok, csak írad alá.

DÉRYNÉ

(*Aláírja a kontraktust, a grófhhoz lép és komolyan szól.*) Rosszul tenné, Teodor, ha megakarna csálni . . . Soha még férfinék nem volt hűségesebb barátja, mint tudnék lenni én. De szeretőnek nem vagyok való. (*Szünet.*) És ha egyszer a szivemre hullana egy megcsalt feleség könnye: azt soha nem bocsátanám meg sem magának, sem magamnak.

GRÓF

Barátok leszünk. Csupán barátok. És új frigyüket megpecsételtem egy csókkal.

DÉRYNÉ

Nem, nem!

GRÓF

A homlokára!

DÉRYNÉ

A homlokomra, nem bánom!

GRÓF

(*Homlokon csókolja, majd a karjaiba zárja és megcsókolja a száját.*)

DÉRYNÉ

(*Egy pillanatra szerelmesen hozzásimul, majd kiszabadítja magát, panaszosan szól.*) Be fog csapni! Be fog csapni!

HARMINCEGYEDIK JELENET.

VOLTAK, NIMLING, SZENTPÉTERY.

NIMLING

(*Szentpéteryvel balról jön.*) Perillustris domine, egy őszinte vallomást kell tennem nagyságod grófi színe előtt. Az én nevem nem Nimling, hanem Szalóky Berci. Pozsonymegyei magyar fi vagyok. Eddig álnév alatt bujdostam a német múzsa rideg berkeiben, de most, midőn egy kitűnő főúr példát mutat nekem, levetem terhes inkognitómat és követem honvágyam szavát. Uraim, pallérozzuk a honi nyelvet, őseink szent örökségét. Felajánlom közreműködésemet és büszke örömmel leszek a kassai magyar színház direktora.

SZENTPÉTERY

A direktor Luby!

NIMLING

Akkor leszek rendező. (*Mivel Déryné és Szentpétery a fejüket rázzák.*) Vagy ügyelő . . . Hires kapelmajster is vagyok. Nincs az a nőstény pujka, kiből én koloratura-énekesnőt ne nevelnék. Festek díszletet . . . Vagy varrok jelmezt . . . Csinálok tűzijátékot . . . Sűgni is szoktam és kész ballet-táncos vagyok . . .

DÉRYNÉ

Az a kérdés barátom, hogy tud-e frizérozni?

NIMLING

(Fölnnyel.) Én? Hisz az a tanult mester-ségem!

HARMINCKETTEDIK JELENET.

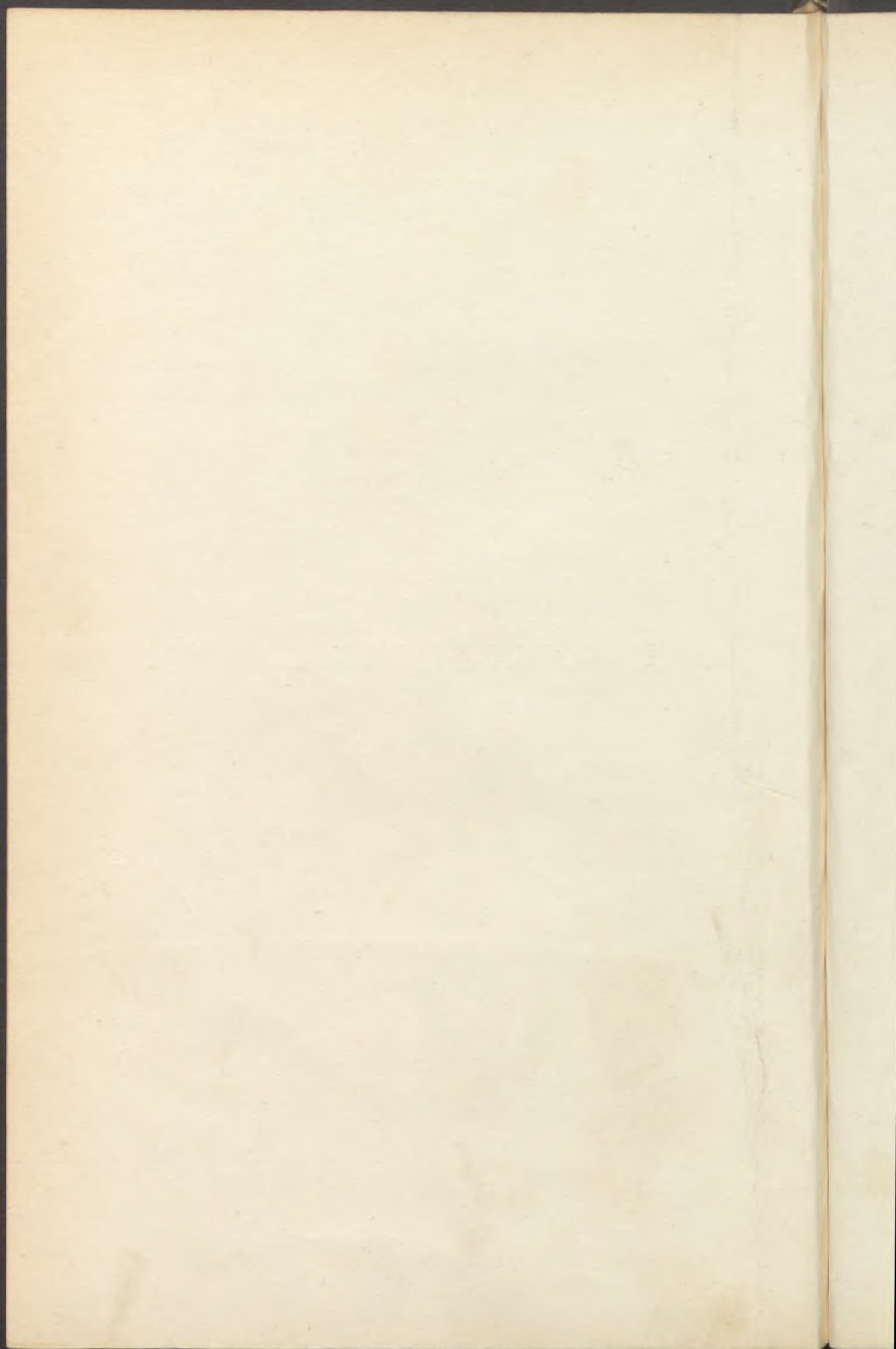
ETEL, SZAKÁCSNÉ, KÉT SZOLGÁLÓ, HETES, SZÍNÉSZEK, SZÍNÉSNŐK.

ETEL

(Maga két párolgó tálát hozván a kezében, a pitvarról besiet, nyomában a cselédek, a kik ugyancsak meg vannak rakodva tálakkal, korsokkal. Színészek, színésznők, kiéhezett kalandos alakok, az ételszagra gyűlve körülveszik.) Jöjjenek csak, jöjjenek mind! Negyven-ötven vendégtől mi meg nem ijedünk. Aztán majd meséljük el a debrecenieknek, hogy van-e Turán vendégfogadó!

— Fügöny. —

MÁSODIK FELVONÁS.

MÁSODIK FELVONÁS.

(Déryné kassai lakásán. Biedermayeres ízléssel berendezett szoba; égszínkékre festett falak, sáfrány-sárgára bevont székek, mahagóni bútorok. Hátul két-szárnyú nagy ajtó; jobbra kisebb ajtó, mely a konyhába vezet; balra ablak, melyen ki lehet látni a régi Kassa főutcájára. A szoba pedáns csinnal, nyárspolgáriassal kicsinyességgel van berendezve. A főbejáratától jobbra-balra egy-egy nagy ruhaszekrény, telve színpadi jelmezekkel és fehérművel. A hátsó bal sarokban keskeny ágy, fölötte csipkés falitakaró, szentkép és gitár. Az ablakon csipkés függöny; az ablakban eleven kanári madár kalickája. Az ablak előtt varróasztalka, Balról elől fiókos trümmő, rajta oszlopos óra, könyvek, cifra poharak és porcellán-babák. A trümmő fölött apró képecskék. A jobboldali hátsó sarokban fehér, egyszerű cserépkályha; mellette nagy fa-útiláda. Jobbról elől

toilette-asztalka, kis tükörrel és fésűkkel. A falakon száradt koszorúk. A székeken schutz-dekerlik. Az asztalon nagy pálinkás üveg áll, poharakkal.)

ELSŐ JELENET.

DÉRYNÉ, NIMLING, ZSUZI, GÁL, LUBY, KÓRISTÁK, KÓRISTÁNÖK, ZENÉSZEK.

(Déryné felöltözött, de hálóréklivel a ruhája fölött a toilette-asztal előtt ül és Nimlinggel fésülteti a haját. Nimling a frakkjához és köcsögkalapjához magyar nadrágot visel. A frakkját levetette és egyik székre, a kalapját az asztalra tette. Fehér női kötény van rajta. Mialatt Déryné haját fésüli a zenei korrepetíciót vezeti. A zenészek az asztal körül ülnek és hangszereiket hangolják. Egy hegedűs, egy flótás és egy gitáros. A színészek állanak, kottával a kezükben. Zsuzsi nem énekel, hanem a varróasztal mellett dolgozik. Gál a kályha melletti ládán ül s nagy karaj kenyeret eszik. Luby töltött magának a pálinkás üvegből és iszik. A férfiak kalapjai és süvegei mind az ágyon vannak.)

NIMLING

(Anélkül, hogy Déryné haját eleresztené.) Mi lesz? Mi lesz? Korrepetálunk, vagy nem korrepetálunk? Hagyja már azt a cseresznyepálinkát! Luby! Nincs magának füle?!

LUBY

(*Leteszi a poharat, Nimling felé lép.*) Hogy beszél maga velem? Igazgató vagyok, vagy nem vagyok igazgató?

NIMLING

(*Feléje lép.*) Hát korrepetitor vagyok, vagy nem vagyok korrepetitor?

LUBY

(*Hátat fordít neki s elmegy.*) Na!

NIMLING

Na! (*Újra neki lát a fészülésnek.*)

DÉRYNÉ

(*Ki egész idő alatt a kottába volt mélyedve.*) Dehát miért is kell most egyszerre oly sürgősen betanulni a Korány zsendülését?

LUBY

Holnap lesz a méltóságos főispán úr születése napja és ez a kedves nótája.

DÉRYNÉ

(*Sugárzó arccal.*) A borsódi főispán tisztelőtére én is énekeltem egyszer és akkor fagyaltot kaptam!

NIMLING

Hangászok! Mi lesz? Mi lesz? Krepelka! Eins, zwei!

KARÉNEK

A Koránynak gyönyördús reggelén
Nézd a természet bájos remekeit,
lboly, hiácint zsendíti szirmait,
Csodáld, csodáld, csodáld, mint álltok a lét ke-
[letén . . .

NIMLING

Andantino! Andantino! (*Énekel.*) Csodáld,
csodáld, csodáld, mint álltok a lét keletén . . .

DÉRYNÉ

(*Aki a tükörbe nézett, haragosan szól.*) Juj,
Nimling, mit csinál maga a fejemmel? Hát ezek
loknik? Úgy lógnak a képembe, mint a döglött
kígyók!

NIMLING

Ha jobban tudja, hát csinálja maga!

DÉRYNÉ

Csinálom is!

NIMLING

(*Fésűvel a kezében, melyet taktuspálcaként
használ.*) Együtt vannak a madarak? A rigó
Mádi Lencsi, a gerlice Egressy, a kakuk a di-
rektor, a bagoly Szentpétery . . .

ZSUZSIKA

Zsiga bácsi nem jött el.

NIMLING

Majd én leszek a bagoly. Krepelka, eins, zwei!

EGY SZÍNÉSZNŐ

(*Énekel.*) Kelj fel, kelj fel, tollas nép, készül
már a hajnal, a hajnal, stb.

NIMLING

Édes sárgarigóm, te úgy énekelsz, mint a
kenetlen talyigakerék.

DÉRYNÉ

Ugyan, Nimling, ne bántsa már a szegénykét!

NIMLING

(*Szól.*) Most jön a bagoly! (*Énekel.*)

Nem kell nekem a fény, a fény,

Szeretem az éjt, az éjt . . .

(*Szól.*) Gerlice! (*Kiabál.*) Gerlice!

GABI

(*Aki Zsuzsit bámulta, összerázkódik s énekel.*)

Oh ah, oh ah, oh ah,

Gerlicének zengését,

Társa után nyögését,

Halljad erdő és liget,

Míg tart a lágy reggelet.

Oh ah, oh ah, stb.

MÁSODIK JELENET.

VOLTAK, BORCSA.

BORCSA

(*Jobbról berohan.*) A tejhab kifutott, csókolom a kezit!

DÉRYNÉ

A tejhab? Jézus Mária! (*A kottát magával ledobja és Borcsával jobbra elsiet.*)

HARMADIK JELENET.

VOLTAK, DÉRYNÉ és BORCSA nélkül.

NIMLING

Kakuk!

LUBY

(*Énekel.*) Kaku, kaku, kaku!
Az ember egy kiskirály,
Velem mégis ő tréfál,
Kuku, kuku, kuku, stb.

NIMLING

(*Dirigálva.*) Allegro!

KARÉNEK

Nyílik a hajnalnak rózsá kebele,
Ámde hol késik a bájos filmile?

Ébredj, ébredj énekre,
Halandók örömekre,
Ébredj, ébredj bájos filmile!

NEGYEDIK JELENET.

VOLTAK, DÉRYNÉ

DÉRYNÉ

*(Az ének alatt megjelent a konyhaajtóban.
Énekelve lép előre. A kezében bögrét tart, melyet
kavar.)*

Óh, Aurora, isten lánya,
Ím az erdő csalogánya
És az egész dalos nép
Téged dicsér, téged szeret,
Áldás veled,
Hová rózsás lábad lép . . .

KARÉNEK

Idvez légy, bájdalárné,
Tollas nép közt királyné,
Idvez légy, idvez légy, bájdalárné . . .

DÉRYNÉ

Elég volt mára. Holnap ilyenkor megint kor-
repetálunk. *(A továbbiak alatt a színészek és szí-
nésznők Zsuzsi és Nimling kivételével szedelődz-*

ködni és elmennek. Távozás előtt mindegyik kezét csókol Dérynének, aki Nimlinggel az előtérben beszélget. Déryné mindegyiknek mond egy-egy búcsúsót.)

DÉRYNÉ

(Nimlinghez.) Evett valamit?

NIMLING

Borcsa adott egy kis szalonnát. (Leteszi a kötényt, fölveszi a kabátját.) Tudja, hogy ma hatkor kezdjük a játékot?

DÉRYNÉ

Mért olyan korán?

NIMLING

A konziliárius úr ma korábban akar ágyba feküdni, mert holnap reggel Pestre utazik.

DÉRYNÉ

(Bizalmasan.) Mondja, Nimling, szólt valamit a kvártélyos asszony?

NIMLING

Egyebet se tesz, mint morog, hogy még se kapta meg a kvártélypénzt. Nyolc forint jár neki.

DÉRYNÉ

Nyolc forint! (Reménytelenül.) Van magának pénze, Nimling?

NIMLING

Ugyan, ne adja a naivát.

DÉRYNÉ

Vagy tud valakit, akitől kérni lehetne?

NIMLING

Tudok. Kérjen attól, aki ezt a virágot küldte.
(*Az asztalon levő rózsákra mutat.*)

DÉRYNÉ

(*Ijedten.*) Nimling. (*Szigorúan.*) Azt akarja,
hogymegveressem magát a gróf úrral.

NIMLING

Azt nem akarom.

DÉRYNÉ

Na! (*Békülékenyen.*) Nézze, van itt két gyűrű,
azt vigye el, hiszen tudja már, hogy hová! . . .

NIMLING

(*Átveszi a gyűrűket.*) Tudom. De mondok
valamit az ifjasszonynak. Egy színésznő lehet efféle
is, meg afféle is. De ha már afféle és még a
szállását se tudja megfizetni, akkor mindenképen
bolond. (*Hátul gyorsan el.*)

DÉRYNÉ

Szemtelen!

(*Dúdol.*) Gerliceként nyögdcisélek,
Sok harmatkönnyet pergetek . . .
(*El jobbra.*)

ÖTÖDIK JELENET.

ZSUZSIKA, majd GABI.

(Zsuzsi a varróasztalnál ül. Gabi beoson és befogja a leány szemét.)

ZSUZSIKA

Ki az?

GABI

Én vagyok az, aki éjjel-nappal rólad álmodik. Én vagyok az, kinek szívébe csillagbetűkkel van beírva a te neved. Én vagyok az, kinek minden gondolata, szívverése és lélegzetvétele egyetlen újjongó kiáltás: Zsuzsika.

ZSUZSIKA

(Felkel, az asztal mögé menekül és mindaddig, míg Déryné visszajön, erős zavarában mindig a szék támláján kaparász.) De Gabi úrfi . . .

GABI

Ha akarod, Gabi úrfi a nevem. De büszke örömmel viselném a Pestis, Átok, Mirigy nevet is, ha te így szólítanál.

ZSUZSIKA

Miket beszél maga!

GABI

Te tettél ékesszólóvá! Én téged beszéllek, mert téged gondolkak! Sőt azt mondhatom, hogy téged eszlek, téged iszlak és téged lélegzellek.

ZSUZSIKA

Róza nénihez jött vizitába?

GABI

Sóhajaim vitorláit hoztak vissza. Fájdalmam tüzes üstökös szekerén száguldoztam, — *(megpillantotta a belépő Déryné, átmenet nélkül)* Kisztihand ifjasszony!

HATODIK JELENET.

VOLTAK, DÉRYNÉ

DÉRYNÉ

(Teljes toiletteben jön jobbról)

DÉRYNÉ

Nini, Gabika! Tudja, hogy a tegnapi játéka pompás volt? Most már elhiszem, hogy jó színész lesz magából. Megríkatott és jutalmul kap egy pohár cseresznyepálinkát. *(Tölt a poharakba.)*

GABI

A nagyságos gróf úrnak is tetszett a játékom. Elsejétől fogva fixumot kapok.

ZSUZSIKA

(Boldog rémülettel.) Fixumot!?

GABI

Tizennégy forintokat.

ZSUZSIKA

(*M. f.*) Tizennégy forintokat?

DÉRYNÉ

(*Koccint vele.*) Azért csak el ne bizza magát.

GABI

A magam ura leszek és ha kedvem lesz megházasodni, talán nem fognak a szemem közé nevetni a lányok . . . (*Erősen nézi Zsuzsát.*)

DÉRYNÉ

És mit szól ehhez majd a tekintetes bácsija?

GABI

Ötször szöktem meg hazulról és négyszer karhatalommal hazavitt a gyámom. De most már nem visz többet.

DÉRYNÉ

Nem-e?

GABI

Művészi sikereim neki is imponálnak és szilárd eltökéltségem is hatással van rá. Szeretném, ha most szemtől-szembe állhatnék vele.

THURETZKY

(*Hangja az ajtó előtt.*) Megölöm a gazkópét!
Megölöm!

GABI

(*Rémülten.*) Jesszusom! a bácsi! (*A toilette-
asztal mellé ugrik és a földre kuporodik.*)

HETEDIK JELENET.

VOLTAK, THURETZKY, ETELKA, JANKÓ

(*Thuretzky igen magas prémes kalppaggal a
fején, bekecsben, puskával a kezében. Etel wikler-
ben, nagy főkötővel; Jankó kardosan boros buty-
kossal a vállán és nagy paraplival a kezében.*)

THURETZKY

Elő a gyerekekkel, vagy lüvök!

ETEL

Tatus, tatus!

JANKÓ

Proszim ponizsene, ne tessék lüni!

THURETZKY

Nye krics! (*Hallgass.*)

ETEL

Tudja, tatus, hogy nem szabad mérgeződnie!

THURETZKY

Hát nem mérgelődöm! (*Megemeli süvegét, vészes nyájassággal.*) Csés jónapot, ifjasszonyka.

DÉRYNÉ

(*Bókol.*) Hozta isten a tekintetes urat!

THURETZKY

Ne tessék terheltetni eléadni az idegen gyereket, akit elraboltak tőlem.

DÉRYNÉ

Ejnye, tekintetes úr, hát cigányasszony vagyok én, hogy gyereket raboljak?

ETEL

Hiszen csak azért mondja a tatus, mert mégse járja, hogy egy nemes Egressy Galambos hisztrió legyen!

DÉRYNÉ

A nemességétől ugyan lehet. Van nekünk olyan kóristánk is, akinek három prédikátuma van.

THURETZKY

(*A puskatusát a földre csapja.*) Hol a gazfickó?!

DÉRYNÉ

Adja át a puskát a tekintetes asszonynak, akkor útbaigazítom.

JANKÓ

Ruki boszkávám, tessék odaadni a puskát.

THURETZKY

Nye krics! (*Odaadja a puskát Etelnek.*)

DÉRYNÉ

(*Fülön fogja Gabit, s odavezeti Thuretzkyhez.*)
Fogja!

ZSUZSIKA

Jaj, mi lesz most!

THURETZKY

Nyeh tyá csert bere! (*Vigyen el az ördög.*)
Te haszontalan! No szervusz! (*Megcsókolja a két arcát.*)

ETEL

(*Siránkozó hangon.*) Jaj, Gabi fiam, te édes drágaságom — te gazkölyök, te! (*Megcsókolja.*)
Hadd nézzelek már! Hogy megfogyott a szentem!
Ugy-e rossz kosztón élsz?

THURETZKY

És a ruhád milyen kopott! Mindjárt eljősz velem a szabóhoz!

ETEL

Nem, először ennie kell a fiúnak! Isten megáldja, édes lelkem, Déryné!

THURETZKY

Isten megáldja az ifjasszonyt!

GABI

A viszontlátásra! (*Thuretzkyékkel el.*)

NYOLCADIK JELENET.

DÉRYNÉ, ZSUZSIKA, SZENTPÉTERY.

DÉRYNÉ

(*Zsuzsihoz.*) Három nap múlva itt lesz megint.

SZENTPÉTERY

(*Aki Thuretzkyékkel az ajtóban találkozott, komoran belép.*) Jó napot, Dérynén!

DÉRYNÉ

Hozta isten a ritka vendéget. Foglaljon helyet, Szentpétery.

SZENTPÉTERY

(*Zsuzsihoz.*) Eredj és szedd össze a holmidat.

ZSUZSIKA

Miféle holmimat?

SZENTPÉTERY

Mindent, ami a tiéd. Velem jössz. Ezentúl nálam fogsz lakni.

DÉRYNÉ

A legénytanyán?

SZENTPÉTERY

A bátyjával csak ellakhatik?

DÉRYNÉ

Nem értem. Zsuzsa két évig lakott velem, a
leányomként szerettem és most egyszerre elviszi...

SZENTPÉTERY

Köszönöm a hozzá való jóságát, Déryné, de
tovább nem hagyhatom itt . . . Eredj Zsuzsa . . .

ZSUZSIKA

De Zsiga bátyám . . .

SZENTPÉTERY

(Szigorúan.) Ennek így kell lenni!

ZSUZSIKA

(Sírva jobbra el.)

KILENCEDIK JELENET.

DÉRYNÉ, SZENTPÉTERY.

SZENTPÉTERY

Nem akarom megbántani, Déryné, se jussom,
se okom hozzá . . . De be kell látnia, hogy nem
tehetek másképp . . .

DÉRYNÉ

Belátom. Az egész város tudja, hogy szeretője vagyok a grófnak. Tisztességes leány nem lakhatik tovább velem. Ugy-e így van, Szentpétery?

SZENTPÉTERY

(Vállat von.)

DÉRYNÉ

Válaszoljon egy kérdésemre, Szentpétery. Ha hallgattam volna a maga szavára és nem a gróf, hanem a maga szeretője lettem volna, akkor, úgy-e, ellakhatnék velem a leány? Mert úgy van, hogy ami a miénk, az mindig tisztességes. Tisztességtelen csak az, ami a másé — —

TIZEDIK JELENET.

VOLTAK, ZSUZSIKA.

ZSUZSIKA

(Kalappal a fején, kendővel a vállán, kis batyuval a kárján jobbról belép. Déryné karjaiba veti magát.) Óh, Róza néni, édes jó Róza néni...

SZENTPÉTERY

(Megindulással küzködve.) Hisz eljöhetsz vizitába, eljöhetsz mindennap, reggel, próba előtt...

DÉRYNÉ

Eredj leányom és engedelmeskedjél a Zsiga bátyádnak. És légy becsületesebb asszony, mint Róza nénéd. *(Zsuzsi Szentpétery karján hátul el.)*

TIZENEGYEDIK JELENET.

DÉRYNÉ, később KILÉNYI.

DÉRYNÉ

(Magában.) Mintha a kis batyujában elvitte volna a boldogságomat . . . *(A varróasztalhoz lép és elgondolkozva néz le az utcára, majd megfordul és akkor meglátja Kilényit.)*

KILÉNYI

(Rendes ruhájában, de cifra szűrrel a vállán és parasztsüveggel a fején hirtelen beperdült a főbejáraton. Azonnal arccal az ajtónak fordult és ráfordította a kulcsot.)

DÉRYNÉ

Ki az? Mit akar itt? Borcsa! Borcsa!

KILÉNYI

Ne ki abáljon, ifjasszony! Én vagyok! Kilényi!

DÉRYNÉ

Jézusom, de rám ijesztett! Honnan jön?

KILÉNYI

Egyenesen Kolozsvárról.

DÉRYNÉ

És mire való ez a maskara?

KILÉNYI

Hogy rám ne ismerjenek. Mert ha kitudódik a városban, hogy mi járatban vagyok, akkor agyonvernek a színészek és ráadásul élve megnyúznak a jurátusok.

DÉRYNÉ

Mi járatban van?

KILÉNYI

Magát akarom megszöktetni, Déryné!

DÉRYNÉ

Ugyan no!

KILÉNYI

Nagy trüppöt csinálunk az erdélyieknek. Bejárjuk a kis hazát Kolozsvártól Brassóig. Játsszunk operát, tragédiát, vígjátékot, melodramát és balletet. Lesz nagy zenekarom, hatalmas kórusom, harminc új darabom és olyan kvarderómbom, hogy elbűjíthatik mellette a bécsi színház. Féderes hintón viszem magát Erdélybe, Déryné. Kiváltom minden zálogát és adok annyi előleget, amennyit elfogad. A fizetését maga szabja meg. A tagokat maga szerződteti és maga csapja el. A szerepeket maga

osztja. Mindent maga énekel, maga játszik és maga táncol. Én csak a maga pénztárosa leszek, Déryné. Amit beszedsz, a magaé és ami azonfelül megmarad, azt virágbokrétaikban szórom a lába elé. *(Feléje nyújtja kezét.)* Áll az alku?

DÉRYNÉ

Ha mindaz igaz, amit mond és ráadásul még nekem adja Erdély minden aranybányáját, én akkor se megyek el Kassáról.

KILÉNYI

Ez az utolsó szava?

DÉRYNÉ

A legutolsó!

KILÉNYI

Akkor beszéljünk okosan egymással. *(Leül.)*
(Az ajtón kopogás hallatszik, majd Lubyné hangja:)
„Édes angyalom, drága szép Déryném, otthon van maga?”

KILÉNYI

(Fojtott hangon,) Ki az?

DÉRYNÉ

(Szintügy.) A direktorné!

KILÉNYI

(Felugrik, a rémülettől megrogyó térdekkel.)
Be ne eressze! Ha meglát az áspis-kígyó, akkor végem! *(Kijáratot keres.)*

DÉRYNÉ

A konyhán át! Arra!

KILÉNYI

Csodatevő Boldogasszony, segíts! (*Jobbra el.*)

TIZENKETTEDIK JELENET.

DÉRYNÉ, LUBYNÉ.

DÉRYNÉ

(*Kinyitja az ajtót, beereszti Lubynét.*)

LUBYNÉ

(Krinolinos nagy toiletteben.) Jaj, rubintom, talán rosszkor jöttem a gerlicéfészekbe?

DÉRYNÉ

Hogy jött volna rosszkor?

LUBYNÉ

Talán el is felejtette, édes lelkem, hogy habos csokolátéra invitált? (*Tréfásan megfenyegeti.*) No, nem csodálnám, ha elfelejtette volna, mikor annyi édes bohóság motoszkál mostanában abban a drága fejcskében!

DÉRYNÉ

(*Kiszól a konyhaajtón.*) Borcsa! az ozsonnát!

LUBYNÉ

(*Körülzimatol a lakásban.*) Hi, de mesébe való szép rózsák! Látszik, hogy a grófi üvegház-

ban gondozták őket! És milyen módos itt minden! És ez a ruha! Na! Mindíg mondom a gróf úrnak: akármelyik úri dáma megirigyelhetné Déryné finom gusztusát. De persze, akinek ilyen gyöngyharmatos az orcája és ilyen darázs a dereka, annak könnyű is szépen öltözködni! Hiába is hánytorgatják a maga huszonkilenc esztendejét, Déryné, — különb maga a fiataloknál.

TIZENHARMADIK JELENET.

VOLTAK, BORCSA.

BORCSA

(Komor képű parasztszolgálo, kopogós csizmában és keményre font varkoccsal, behozza az uzsonnát, mely csokoládéból és egy nagy kuglófból áll. Miután letette az asztalra, kezét csókol Lubynénak. Déryné azalatt tiszta abroszt vett ki a trumó fiókjából s megterítette az asztalt.)

LUBYNÉ

Hagyd csak, leányom!

BORCSA

(Jobbra el.)

TIZENNEGYEDIK JELENET.

DÉRYNÉ, LUBYNÉ.

LUBYNÉ

Jó csokolátét is csak magánál kapni, Déryné. Tavaly egyszer gróf Rédeiéknél uzsonnáztam, —

becsületemre mondom, Déryné lelkem, lötyöt kaptam! Lötyöt! Hát azt tudja-e lelkem, hogy mi készül a színházban? Titok ugyan, de magácskának mégis megsúgom. A mi drága, szép kis Dérynéket fogjuk ünnepelni! Ma lesz évfordulója annak, hogy itt eljátszotta első szerepét. Úgy lesz, hogy amint maga kilép a színpadra, hát a Krepelka tust játszik és a szuffitákból papírvirág-eső potyog és Szentpétery Zsuzsi és Mádi Lencsi be-libegnek, mint fehér angyalok és egy szép pappendekli szivárványt tartanak a maga feje fölé és a szivárványra rá van írva: „Vivát Déryné, a két testvérháza vigasz-pacsirtája!”

DÉRYNÉ

(*Naïvan.*) No de ilyen megtiszteltetés!

LUBYNÉ

Kit szeretnénk, ha nem a szépet, a jót, a kedveskét? Az én szegény uram reggel óta festi már a pappendekli szivárványt. Nini, ha már az uramról beszélünk, eszembe jut, hogy maga tehetne neki egy szívességet.

DÉRYNÉ

Csak pénzt ne kérjen a direktor tőlem, mert az ugyan nincs.

LUBYNÉ

Lelkem, nem olyan sok az, amire szüksége volna. Ezer forintocska mindössze . . .

DÉRYNÉ

(*Szívéből nevetve.*) Ezer forint? Sohase láttam még egy rakáson annyi pénzt!

LUBYNÉ

(*Hüvösen.*) Drágám, nagyon szép magától, hogy nem kérkedik a gazdagságával, de azért az egész színház tudja, hogy tizenötezer forintja van!

DÉRYNÉ

(*Nevel.*) Nekem? Direktorné . . . nekem? Tudja-e, hogy az imént küldtem zálogba a gyűrűimet, hogy legyen egy pár forintom.

LUBYNÉ

Tudom, tudom. Azt is tudom, hogy hitelbe szokott venni a boltokban. Okosan! Nem kell ám mindenkinek az orrára kötni, hogy a magános asszony ládafiában mennyi a pénz. Magának van esze, Déryné.

DÉRYNÉ

Hogy eszem van-e, azt nem tudom, de Tamás vagyok benne. De hogy pénzem nincs, az bizonyos.

LUBYNÉ

Jó, jó, hát nincs. De ha nem akar adni a magáéból, legalább adhatna egy jó szót a grófnak.

DÉRYNÉ

(*Kínos meglepetéssel.*) A grófnak?

LUBYNÉ

Egy szavába kerülne csak és kirántaná Lubyt a kátyuból. Ennyit csak megtesz egy régi barátja kedvéért?

DÉRYNÉ

Hátha a gróf az életemet menthetné meg a pénzével . . . Azt hiszi, hogy elfogadhatnám? Hát ki volnék én akkor? Mi volnék? Nem, direktorné, erre ne is gondoljon.

LUBYNÉ

Ezt sem akarja megtenni?

DÉRYNÉ

Sajnálom szegény Lubyt, de nem tehetem.

LUBYNÉ

(*E perctől fogva fagyos, gőgös és tüskés lesz.*)
Sohase sajnálja azt az embert, lelkem. Megérdemli ő a sorsát, mert ostoba. Minek szereti annyira a vén tagjait? Minden jó szerepet a véneknek ad. Pedig a publikum a fiatalokat kívánja a színpadon. A tiszt urak, a jurátusok, únják már a sok vén színésznőt. Azért üres a színház. Mikor maga a Csipetkét játszotta, lelkem, tudja, hogy mennyi volt a bevétel? 8 forint 20 krajcár. Ha Mádi Lencsinek adtuk volna a szerepet, a gavallérjai megtöltötték volna a színházat. Mert nagy dolog ám a tizenhét esztendő. Mádi Lencsi olyan a színpadon,

mint a kimeszelt cövek, a Szepessy gróf mégis olyan selyemruhát vett neki, hogy a főispán kisasszony lyánya sem hord különbet.

DÉRYNÉ

(*Izgatottságában a padlóra ejti a kezében lévő csészét.*) Az nem igaz!

LUBYNÉ

De kár a drága csészéért!

DÉRYNÉ

Azt maga úgy álmodta, direktorné, hogy a gróf ruhát vett Mádi Lencsinek.

LUBYNÉ

Úgy álmodtam? Én álmodtam? De hiszen rajta volt a Csipetkében! Mindenki csak őt nézte, — mert nagy dolog a tizenhét esztendő!

TIZENÖTÖDIK JELENET.

VOLTAK, NIMLING.

NIMLING

(*A főbejáraton besiet.*) Itt van az a bizonyos dolog. . . . (*Déryné kezébe csúsztatja a pénzt, díszkrétül.*) Zwölf Gulden! (*Meglátja a földön elszórt cserepeket.*) Ni, itt baleset történt! . . . Borcsa! A seprőt!

LUBYNÉ

Mondja, Nimling, látta maga a Mádi Lencsi új selyemruháját?

NIMLING

Azt, amit a gróf vett neki? Hogyne láttam volna! (*Jobbra el.*)

TIZENHATODIK JELENET.

DÉRYNÉ, LUBYNÉ.

LUBYNÉ

No, lelkem, mit szól hozzá?

DÉRYNÉ

Semmit. A gróf tehet, amit akar.

LUBYNÉ

Meg is teszi, csak hagyja rá! Egyforma a férfi mind, lelkem! A tündérkirálynéra is ráún, s megkívánja a kóchajú fátát is, különösen, ha a fáta tizenhét esztendő, a tündérkirályné pedig, — hajah! Minden elmúlik, lelkem, csak az marad meg, ami a ládafiában van. Fiatal koromban nekem nem volt annyi eszem, mint magának, Déryné. Pedig én se voltam utolsó asszony a kótsi Patkó Jancsi truppjában. Akadt akkor egy lengyel herceg, az lehozta volna nekem a csillagokat az égből. De én akkor még nagyon éretlen eszű voltam . . .

Hogy a tisztesség meg a becsület . . . (*Megvetően legyint.*) Lelkem, azt mondom magának, ma jöjjön az a lengyel herceg! Nekem nem volt eszem, de magának van, Déryné, azért is van pénz a ládafiában . . .

DÉRYNÉ

(*Fölkel.*) Elég volt! Most már hordja el magát!

LUBYNÉ

(*Fölkel.*) Mi — micsoda?

TIZENHETEDIK JELENET.

VOLTAK, BORCSA.

BORCSA

(*Jobbról bejön seprűvel és kis lapáttal a kezében, a cserepeket akarja kitakarítani.*)

DÉRYNÉ

Menjen, vagy kiseprűztetem, mint a szemetet!

LUBYNÉ

Engem akar kiseprűztetni? Engem a direktornét? Tudja, hogy nemes ember volt az apám és nemes ember az uram is! (*Kinyitja az ajtót, majd újra előrejön.*) Engem akar kiseprűztetni?

BORCSA

(*Aki eddig mereven állott, most hirtelen neki ront a seprűvel.*)

LUBYNÉ

(*Visítva kimenekül és becsapja maga után az ajtót.*)

BORCSA

(*Előrejön és lapátra szedi a cserepeket.*)

LUBYNÉ

(*Az ajtó mögött.*) Te cifra, te híres, te mág-nás szeretője! — te akarsz engem kiseprűztetni?

BORCSA

(*A seprűvel az ajtóhoz rohan, kinyitja az ajtót és fejét kidugva hallgatódzik. Kis idő múlva előrejön.*) No azért mondom! (*A söprést folytatja.*)

LUBYNÉ

(*Az ablak alatt.*) Engem akarsz kiseprűztetni? Te cifra! te híres! . . .

BORCSA

(*Az ablakhoz rohan a seprűvel. Kinéz majd előrejön.*) Azért mondom. (*Miután össze-szedte a cserepeket a konyhaajtóhoz megy, majd hirtelen hataraggal visszafordul.*) Bizony kiseprűzőm azt a csúnya áspis-kígyót! Még ő meri másnak mondani, hogy cifra, meg híres? Különb az én ifjasszonyom árnyéka az ő testinél-lelkinél... Adta rossz paszulykarója! Nézze meg az ember! (*A konyhába el.*)

TIZENNYOLCADIK JELENET.

DÉRYNÉ, később NIMLING.

DÉRYNÉ

(*Lubyné és Borcsa egész jelenete alatt mereven, összekulcsolt kezekkel állt egy helyben. Mikor most magára marad, leveti magát egyik székre, ott összekuporodik, a szívét fájlalja és az izgalmától félig öntudatlanul ismételteti.*) Jaj istenem! Jaj istenem!

NIMLING

(*Jobbról jön egy karéj kenyérrel a kezében.*)
Milyen ruhákat vigyek a színházhoz, ifjasszony?

DÉRYNÉ

Semmilyet . . . Nem játszom . . .

NIMLING

Nem játszik? Van jó dolga?

DÉRYNÉ

Nem játszom se ma, se máskor. Soha többet nem játszom.

NIMLING

És a konziliárius jegyet vett mára! No ez szép dolog! (*Beszól a konyhába.*) Borcsa, főzzön az ifjasszonynak egy kis fodormentát, attól talán fölmelegszik a szíve. Szaladok a direktorhoz! (*A főbejáraton el.*)

TIZENKILENCEDIK JELENET.

DÉRYNÉ, GRÓF.

GRÓF

(*Nimlinggel összetalálkozva belép a főbejáraton. Gesztenyebarna frakkot, fehér pantallót, fehér köcsögalapot visel. Viselkedése nyugodt, és kissé fölényes, mint boldog szerelmesé.*) Jó napot Rozina . . . Nos, nem hozott isten? Mi bajod? Mért nem felelsz?

DÉRYNÉ

(*Remegve simul hozzá.*)

GRÓF

Valami történt veled, de mi?

DÉRYNÉ

Semmi. Szeretlek.

GRÓF

Ki járt itt? Tudni akarom?

DÉRYNÉ

(*Halkan.*) A direktorné.

GRÓF

A jeles matróna! Bizonyára valami pletykát hordott megint. Azt mondta, hogy nem szeretlek, hogy mást szeretek. És te természetesen mindent elhittél neki, kis pletykaszatyor. Nem szégyeled magadat?

DÉRYNÉ

Ha akarod, szégyelem magamat. Mindent, amit akarsz. Csak te légy jó hozzám és szeress. Ha mellettem vagy, akkor jól van minden.

HUSZADIK JELENET.

VOLTAK, BORCSA.

BORCSA

(*Jobbról belép, párolgó ibrikkel a kezében.*) Itt a fodormenta, ifjasszony.

GRÓF

Kell a macskának.

BORCSA

No de ilyet! Hogy kárba ne vesszen, odaadom Nimlingnek. Az mindent megisz. (*Jobbra el.*)

HUSZONEGYEDIK JELENET.

DÉRYNÉ, GRÓF, NIMLING.

NIMLING

(*Hátul beront.*) A direktor úr tisztelteti az ifjasszonyt és épen most oldja le a nadrágsziját, hogy felakassza magát. Vagy nem beteg már? Játszik?

Herczeg F. : Déryné ifjasszony.

GRÓF

Persze, hogy játszik.

DÉRYNÉ

Úgy fogom ma énekelni Romeót, hogy az arkangyalok is lekönyökölnek arany felhőikről karzati publikumnak és azt kiáltják: da capó, Déryné! (*Megcsókolja a grófot.*)

GRÓF

Da capó, Déryné!

NIMLING

Szaladok és levágom a direktort a nadrágszijáról. (*El.*)

HUSZONKETTEDIK JELENET.

GRÓF, DÉRYNÉ.

DÉRYNÉ

(*Mosolyogva.*) Lássa Teodor, én hőbörtös vagyok. Magam se tudom, mit művelek.

GRÓF

Szegény Rozinám, én megértem a te becsületes lelked vívódásait. Nemcsak neked, nekem is a fejemre nőtt a szerelmünk. Kezdetben kaland volt, nem tagadom, de ma már mély, erős és szinte végzetes szenvedély. Te vagy az életem

jó szelleme, Rozina. A te érdemed, hogy nemcsak boldog, de jó ember kívánok lenni. Lásd, azelőtt tűrhetetlen volt az otthonom, ma már a feleségemmel is békében élek a te kedvedért.

DÉRYNÉ

Kérem, kérem. Csak erről ne beszéljen. Csak erről ne!

GRÓF

Pedig kell! Tudom, hogy bántanak és megaláznak. De ma oly elégtételt fogsz kapni, hogy eláll tőle a kelepelők szája.

DÉRYNÉ

Én csak egy elégtételre vágyom: engedd meg, hogy szeresselek.

GRÓF

(Az órára néz.) Mindjárt fél öt. Sietnem kell. Te maradj itthon.

DÉRYNÉ

Jön valaki?

GRÓF

Az elégtétel jön. Érts meg és viselkedjél okosan. Többet nem mondok. (Megcsókolja Déryné és a konyha felé indul.)

DÉRYNÉ

Arra megy?

GRÓF

Nem akarok vele találkozni.

DÉRYNÉ

De kivel?

GRÓF

Majd meglátod. Légy okos. (*Jobbra el.*)

HUSZONHARMADIK JELENET.

DÉRYNÉ, BORCSA.

DÉRYNÉ

(*A gróf után néz.*)

BORCSA

(*Jobbiól besiet izgatottan.*) Egy aranyhintó jön a ház elé. Négy szürke van befogva. (*Az ablakhoz fut.*) Juj, idejönnek.

DÉRYNÉ

Tán Rédeyékhez?

BORCSA

Nem, ide.

HUSZONNEGYEDIK JELENET.

VOLTAK, LAKÁJ.

LAKÁJ

(Nagy libériában hátul belép, megáll a főbejárat mellett s meghajlik.) Gróf Szepessy Teodorné ő nagysága tisztelettel kérdezteti, hogy elfogadja-e az ifjasszony a látogatását?

DÉRYNÉ

A grófné nálam?

BORCSA

Juj! juj! (kiszalad a konyhába.)

LAKÁJ

(Meghajtja magát s a főbejáraton el.)

HUSZONÖTÖDIK JELENET.

DÉRYNÉ, GRÓFNÉ, ALADÁR, LAKÁJ.

DÉRYNÉ

(Nagy felindulással.) A felesége! Az ő felesége! Nálam?! (A grófné belép Aladárral, nyomában a lakáj. A grófné hófehérbe van öltözve. A kis fiú övvel átkötött, térdig érő bársonykabátot, pantallót, tányéros sapkát és csipkés gallért visel. Mind a ketten virágot hoznak a kezükben. A lakáj egy selyemkendőbe takart menyasszonyi ruhát tesz az asztalra és kimegy a főbejáraton.)

HUSZONHATODIK JELENET.

GRÓFNÉ, ALADÁR, DÉRYNÉ.

GRÓFNÉ

Én vagyok, édes Déryné, a Teodor hitvese. Ez pedig a kis fia, Aladár . . . Úgy lépek maga elé, mint régi ismerőse, mint barátnője . . . Sohasem beszélünk egymással, de azért ismerem, tisztetem és egész szívemmel szeretem magát, Déryné.

DÉRYNÉ

Nagyságos grófné . . .

GRÓFNÉ

Jaj, édes Déryné, hát ne piritson rám. Most már alig tudom, hogyan szóljak magához. Én azt képzeltem, hogy maga is ismer és szeret egy kissé . . . Lássa, én kissé borongós természet vagyok, a jó isten már ilyennek teremtett . . . De azért rajongva szeretek mindent, ami szép és jó. Maga szép és jó Déryné, azért szeretem. Ritkán láttam a színpadon, de ahányszor láttam, szinte elkábított. Verőfény csapott a szívembe, a lelkemnek mintha szárnya nőtt volna és éreztem, hogy jobbra, boldogabbá lettem. Régóta kíváncskoztam már magához, de Teodor nem engedte meg. Maga mindent megért és megbocsát, maga előtt nincs is titkom. Azt mondta Teodor, a világ miatt nem lehet. A grófnő hogyan menjen a színiélnőhöz? Megmosolyogni való babona. A grófné

koldusasszonyként kér bebocsáttatást a maga gazdag szívébe. Ma végre megengedte Teodor. Eljöttem. Óh hogyan örülök, hogy itt lehetek. Nemcsak azért, mert láthatom magát, de más okból is. Az emberek rosszak ám. Maga talán nem hiszi, mert a lába nyomán virágot hajt a szikla is, de én tapasztaltam. Az emberek suddognak, beszélnek, magát rágalmazzák, engem meg sajnálnak. Magát nem bánthatja a rágalmuk, édes Déryné, de engem együgyű asszonyt — mi tagadás benne, — engem bánt a sajnálkozásuk. Azért is jöttem. Hadd lássák, hogy nem félek magától. A lakodalmam óta nem jártam négy lóval a városban. Nem kedvelem a parádét. De ma befogattam a szürkéket. A főutcán át hajtattam, hadd lássa egész Kassa, hogy gróf Szepessy Teodorné vizitába megyen Dérynéhez. Most majd elnémul a rágalom. Ugye el fog némulni? Aki kételkedett, így szól majd: nem lehet igaz! Ugye Déryné, nem lehet igaz? A nemes, nagy és dúsgazdag nem lopja meg egy szegény asszony boldogságát. Hisz nekem senkim sincs, csak Teodor. Ő érette lettem, ő neki élek és boldog vagyok, hogy kellem neki. Mert Teodor szeret. Kissé szilaj a lelke és forró a vére, eleintén volt is köztünk sok félreértés, de mindig magam voltam a hibás. Mindig magam. De mióta belátom hibámat, jóra fordult minden. És még jobbra is fog fordulni. Bevallom — most már mindent elmondok, hogy volt idő, amikor féltékenykedtem magára. Jaj, ne nézzen rám ilyen fájdalmasan.

Szánom és bánom az oktalanságomat. Ha lett volna szívemben még némi gyanu, ma az is eloszlott. Én ismerem Teodort. Ő sohasem engedte volna meg, hogy idejöjjenek, ha igaz volna a rágalom. Mindent megtehet velem, csak ezt az egyet nem. Ugyebár, ezt az egyet nem? Ezentúl jó barátok leszünk, Déryné. Maga oktatni fog, hogy higgyek az emberi jóságban és hogy bízzak az uramban. De lám, én csak fecsegek és megfelekezem arról, amiért jöttem. Egy kérésem van magához, édes Déryné. *(Az asztalhoz lép s kibontja a csomagot.)* Ez a menyasszonyi ruhám. Fogadja el tőlem ajándékkul és ha egyszer Juliát játsza, a legszerelmesebb, a legboldogtalanabb nőt, akkor öltse magára. Nem tagadom, némi babonaság van a dologban. Ha bánatom volt a házasságom alatt, mindig előkerestem ezt a ruhát és elsírdogáltam fölötte. Most az a babonám, ha elajándékozom a ruhát, vége lesz a bánatomnak is és nem kell többet sírnom. Elfogadja, ugyebár? Nos, Aladár, add át a nénikének a virágaidat.

ALADÁR

(A grófné háta mögé menekül.)

GRÓFNÉ

(Kiveszi a gyerek kezéből a virágot.) Csókold meg a nénit.

ALADÁR

Nem csókolom meg!

GRÓFNÉ

Aliká!

ALADÁR

Nem szeretem a nénit.

GRÓFNÉ

Nem ismerek az én engedelmes kis fiamra.
Bocsásson meg Déryné az együgyű gyereknek.
(*Átadja a virágot Dérynének.*) De most megyek.
Ha visszaadja a látogatásomat, majd maga beszél
és én hallgatom. (*Alival a főbejáraton el.*)

HUSZONHETEDIK JELENET.

DÉRYNÉ

(*Az ajtóig kísérte a grófnét. Mikor az ajtó
becsukódott a távozó után, Déryné elveszti ön-
uralmát. Az ágyához támoanyag, ott térdre roskad
és keservesen zokog.*)

HUSZONNYOLCADIK JELENET.

DÉRYNÉ, KILÉNYI.

KILÉNYI

(*Jobbról óvatosan belép, körülnéz.*) Senki?
(*Meglátja Dérynét.*) Nos, ifjasszony, mi lelte? Hát
jön Erdélybe? Ekhós szekéren megyünk, hegyen

völgyön át... Az erdőben sátorozunk, mint hajdában és maga versenyt énekel a madarakkal.

DÉRYNÉ

(*Felugrik.*) Megyek! megyek! megyek!

KILÉNYI

Ez már beszéd. Mikor indulhatunk?

DÉRYNÉ

Ebben az órában! Rögtön!

KILÉNYI

A szekeremet ide rendeltem a háza elé . . .
(*Kínéz az ablakon.*) Most fordul be a sarkon. Az időjárás alkalmas a szökésre, mert eső készül. Pakkoljunk hamar!

DÉRYNÉ

Borcsa! Borcsa! Pakkolni!

KILÉNYI

Elsőben írja alá ezt a szerződést. (*A szüre újjából írást, tentát s tollat vesz ki s az asztalra teszi.*)

DÉRYNÉ

(*Aláírja.*) Mindent, amit akar.

KILÉNYI

Szerződésileg arra kötelezi magát, hogy megszeg minden más szerződést.

DÉRYNÉ

(*Jobbra kiszalad.*) Borcsa! Borcsa! Pakkolni!

HUSZONKILENCEDIK JELENET.

KILÉNYI, majd BORCSA.

KILÉNYI

(*Kinyitja a jobb szekrényt és megrakódik ruhákkal.*) Ezekkel felruházom az egész truppomat.

BORCSA

(*Bejön, a ládát a faltól középre húzza, és kinyitja, Déryné kívül kiált: „Borcsa“.*) Megyek már! (*Kimegy.*)

KILÉNYI

(*Pakkol a ládába.*)

HARMINCADIK JELENET.

KILÉNYI, LUBY, LUBYNÉ, SZENTPÉTERY, ZSUZSA, GÁL, NIMLING,
SZÍNÉSZEK, SZÍNÉSZNÖK.

NIMLING

(*Vezeti a társaságot.*) Mit mondtam? Ugye ő az?

GÁL

(*Galléron fogja Kilényit.*) Meg vagy gazember!

KILÉNYI

(*Rémülten.*) Végem van!

LUBY

Tehát Dérynére fáj a fogad, mi?

KILÉNYI

Ez félreértés. Én csak vizitába jöttem.

NIMLING

Azért pakkolsz?

LUBY

Azért mondattad le Dérynével a játékot, mi?

SZENTPÉTERY

(*Kezébe veszi az asztalról az írást.*) Itt a kész kontraktus, Déryné már alá is írta.

LUBY

Ezért meghalsz, nyomorult. (*Nekimegy a paprápléval.*)

KILÉNYI

(*Hátra húzódik.*) Ez félreértés!

SZENTPÉTERY

Ne bántsátok! Úgy is hiábavaló! Déryné nem marad itt. Ismerem a természetét és ti is ismerhetnétek. Ha a vándormadár egyszer kibontja szárnyait, akkor el is száll.

LUBY

Tönkre vagyok téve! Ki nézi meg ezt a ripacstruppot, ha nincs velünk Déryné?

GÁL

Már olyan bolond aligha akad a vármegyében.

LUBYNÉ

A mi drágánk, a mi rubintunk, a mi szemünk fénye elhagy minket! Pedig tejben-vajban fürösztöttük, a tenyerünkön hordoztuk.

LUBY

Csend legyen! A direktor beszél! (*Kilényihez.*) Van az úrnak már truppja?

KILÉNYI

Van Déryném. A hozzávaló salátát összegyomlálom az országút szélén is.

LUBY

Mert ha kellene az úrnak egy jó kedélyes

apaszínész és egy népszerű komika, hát én és a feleségem felcsapnánk.

KILÉNYI

Jól van. Viszem az urat.

GÁL

És mi lesz velünk?

KILÉNYI

Magukat is vihetem, ha jönnek velem.

GÁL

Mind megyünk Déryné után.

KILÉNYI

(*Elölép, erélyesen.*) Csend legyen! A direktor beszél! Ne ácsorogjatok, hanem lássatok pakkoláshoz. Egy kettő!

LUBY

(*Alázatosan leveszi süvegét.*) Igenis direktor úr. (*Mind pakkolnak.*)

KILÉNYI

(*Rendelkezve.*) Senki se hagyja el a házat. Mert ha híre megy a szökésünknek, akkor utánunk erednek a jurátusok. Egy-két vén asszony visszamarad a városban, azok majd utánunk hozzák a színházi garderobbot.

(*A színészek sietve pakkolnak. Kiürítik a trüfő fiókjait, a varróasztal kosarát és mindent a szekrényekből kivett ruhákkal együtt a nagyládába gyűrnek. Az ágyneműt külön csomóba kötik; a párnák közé teszik a falról levett koszorúkat. A gitárt maga Kilényi veszi őrizete alá.*)

HARMINCEGYEDIK JELENET.

VOLTAK, FUVAROS.

FUVAROS

(*Ostorral kezében belép a főbejáraton.*) Szakad az eső. Ez mindig úgy van, valahányszor komédiásokat fuvarozok.

KILÉNYI

Sebaj! Azért mi indulunk!

LUBY

(*A ládára mutat.*) Kész!

KILÉNYI

Cipeljétek a kocsira. És ti is kapaszkodjatok fel. Majd én viszem Dérynét. (*Mind el a ládával és batyukkal.*)

HARMINCKETTIK JELENET.

KILÉNYI, DÉRYNÉ, BORCSA.

(*Déryné úti ruhában, kalappal, köpenyben, kézi táskával. Borcsa fején kendővel, batyuval karján sírva jön utána.*)

DÉRYNÉ

Ne pityeregj lányom. Kolozsvárott is vannak huszárok. — Itt ne hagyjuk Mancit!

BORCSA

(*Leveszi a madárkalitkát.*)

DÉRYNÉ

Direktor, előleg kéne.

KILÉNYI

Mindent lelke, amit szeme-szája kíván, csak pénzt ne kérjen, mert az nincs. (*Déryné kézi táskájára mutat.*) De hiszen itt vannak a smukkjai.

DÉRYNÉ

A zálogcéduláim.

KILÉNYI

Ez baj, mert erősen számítottam rá, hogy kisegít a smukkjával. Mehetünk?

DÉRYNÉ

Mehetünk. Óh, hogy örülök, hogy nem fogom
többet látni se Szentpéteryt, se a direktornét, se
az egész bandát.

KILÉNYI

Nem fogja többé látni? (*Kinyitja az ajtót.*)

(*A széles ajtó előtt nagy ekhós szekér áll; a
szekéren és mellette a színésztrupp.*)

DÉRYNÉ

(*Meghökkenve.*) Jézusom, ezek mind mennek?

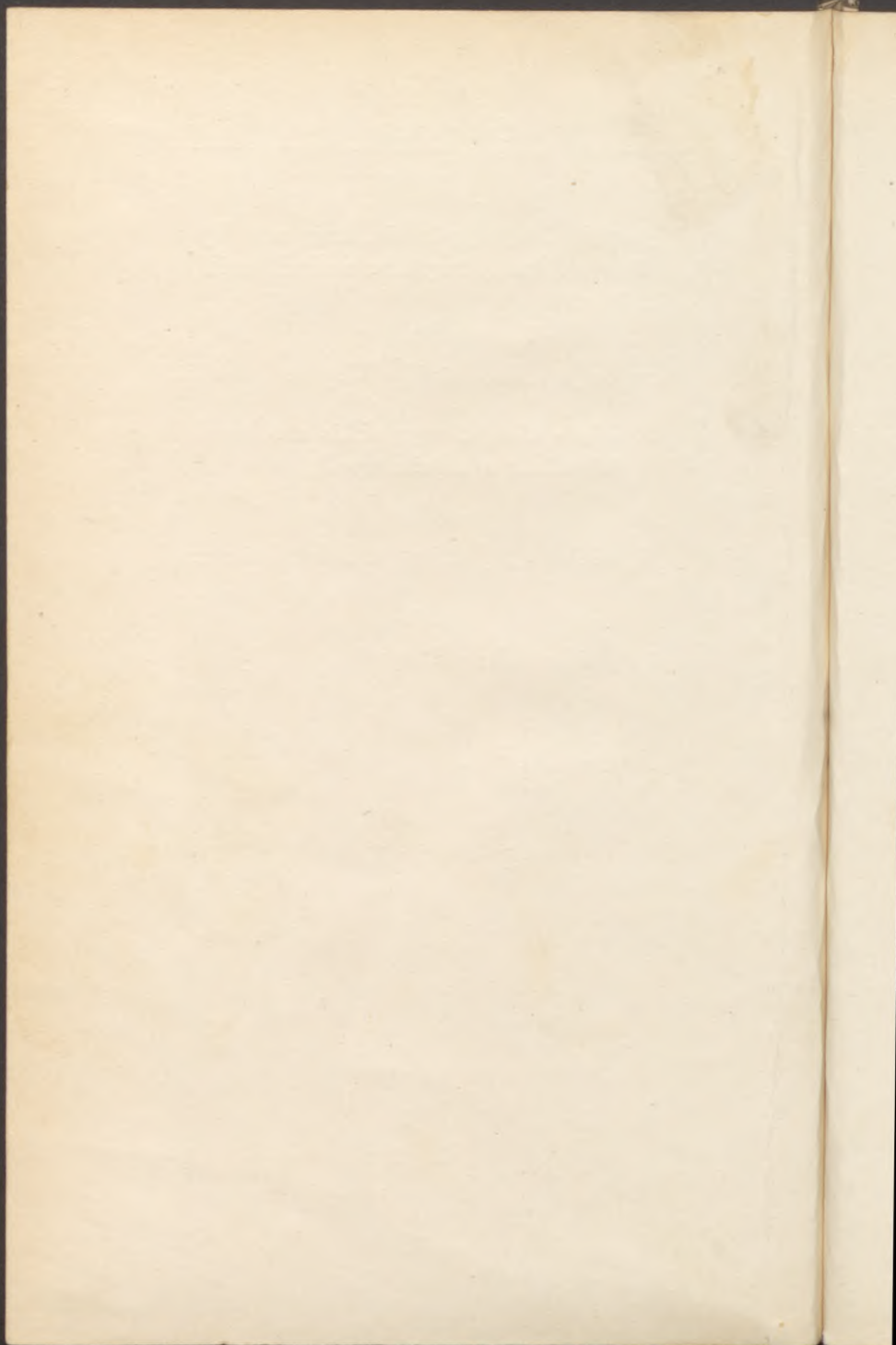
LUBYNÉ

Jöjjön, édes lelkem Déryné!

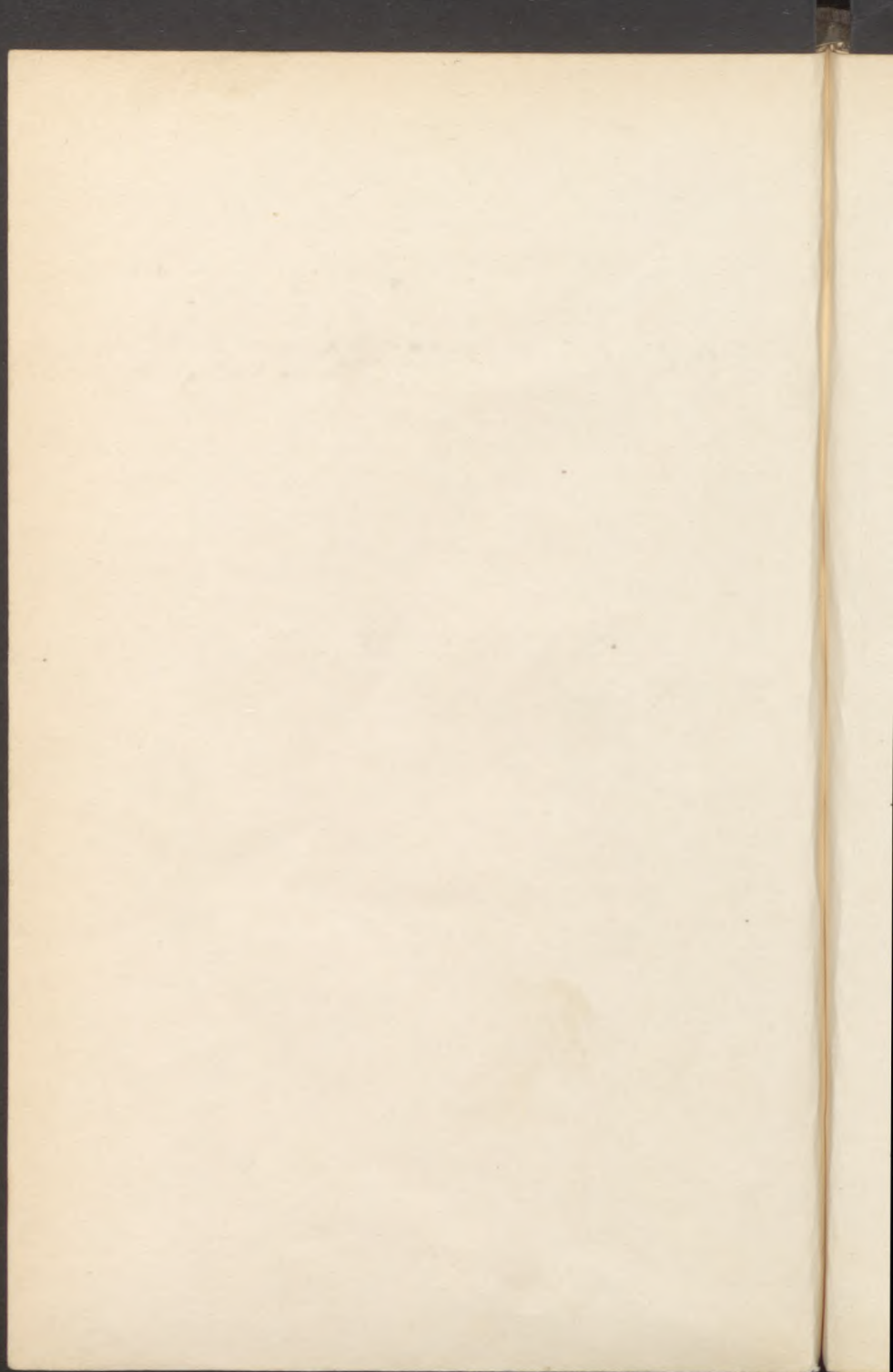
DÉRYNÉ

(*Nevetve.*) Megyek.

— Fügöny. —

HARMADIK FELVONÁS.

HARMADIK FELVONÁS.

(*Erdei tisztás a Királyhágón átvezető országút mellett. A gyöpös előtérben balra lombos bükkfa-óriás áll. A fa alatt korhadt törzs fekszik, mely ülőhelynek használható. Az előtérben jobbra szécsékformájú, meredek sziklakő. A kö oldala folyondárral van befuttatva. Tetejére a szín mögül feljárás vezet. A háttérben keresztbe szegi a szinpadot a magasabban fekvő országút. A jobb-oldalon kődarabokból épített kezdetleges lépcső vezet le az útról a előtérbe. Az országút baloldalán tört kerekű, félrebillent ekhós szekér áll. A szekéren Dérnyé ládája. A saroglyából alabárdok nyulnak ki. A hátfal meredek hegylejtő, mely bükkfákkal és szederbokrokkal van be-nőve. Az országút mögött jobbról-balra meredeken emelkedő gyalogösvény vezet a hegyekbe. Az ösvény a kölépcsőn túl kezdődik. Az ösvény és a néző közt fiatal bükkfák mintegy rostélyt alkotnak. Tavasz virágzás. A felvonás elején verőfény csapódik át a lombon; a felvonás végén piros alkonyi világítás.)*

ELSŐ JELENET.

SZENTPÉTERY, GÁL, LUBY, LUBYNÉ, KILÉNYI, NIMLING, SZÍNÉSZEK,
SZÍNÉSZNŐK, FUVAROS.

(Lubyné a fatörzs végében ül és harisnyát köt. Szentpétery a törzs közepén gitárt penget. Gál a földön a törzs mellett fekve olvas. Kilényi, Luby és Nimling a jobb oldalon kártyáznak. A fuvaros a háttérben járkál pipázva. Borcsa a szekér saroglyája alatt ül és eszik. A gyöpön s a fák alatt színészek ülnek vagy heverésznek aludva. Többen ingujjban vannak.)

SZENTPÉTERY

(Hosszabb szünet után.) Nimling!

NIMLING

(Játékközben.) No . . . ?

SZENTPÉTERY

Nem tud semmit a kis Egressy Gabiról?

NIMLING

Azt mondta, írjam meg neki, hogy merre megyünk, mert ő utánunk szökik. Alkalmasint a nyomunkban lesz már. *(Kilényihez, aki épen egy ütést el akar vinni.)* Hohohó! *(Elkapja a kezét.)* Megmutatni! Megmutatni!

KILÉNYI

(Megmutatja az ütést, szelíden szól.) Hallja, hogyan beszél maga a direktorával?

NIMLING

Voltam már én is direktor!

LUBY

(*Kilényihez.*) És lehet még az úr is frizér.

GÁL

(*Beteszi a könyvét.*) Mibe megy a játék?

NIMLING

Szerepbe. Ha nyerek, akkor eljátszhatom Erdélyben Muzariót. (*Megolvassa az ütéseket.*) Nyertem!

KILÉNYI

Eljátszhatja Muzariót, de nem ám Kolozsvárott, hanem csak Fogarasban!

NIMLING

(*Újból oszt.*) Játsszunk még egyet. Kolozsvár, vagy semmi. (*Megpillantja a fuvarost.*) Nem tart velünk, gazduram?

KILÉNYI

(*A kártyát csattogtatva.*) Legyen szerencsénk!

FUVAROS

(*Aki előbbre jött és szó nélkül fölvéve az egyik boros kulacsot, nagyot húzott belőle.*) Nem forgatom az ördög bibliáját.

SZENTPÉTERY

Mondja, gazduram, mennyire van ide a falu?

FUVAROS

Kocsin másfél napi út. Gyalogszerrel egy fertály óra. Mert az eltört kocsikerék csak holnap lesz meg. A bognár jó keresztény és vasárnap nem dolgozik a Krisztusnak se . . .

SZENTPÉTERY

Akkor megvárjuk itt a naplementét, aztán felmegyünk gyalogszerrel a faluba éjszakázni.

GÁL

Harmadnapra csak benn leszünk azért Kolozsváron. (*Pósta* kürt hangzik.)

SZENTPÉTERY

Pósta!

GÁL

A nagyváradi dilizsánsz!

KILÉNYI

Hová lett Déryné?

LUBYNÉ

(*Balra mutat.*) Fölment Zsuzsával az erdőbe.

GÁL

Nem jó bőrben volt az ifjasszony. Az arca sápadt és egész úton alig hallatta szavát.

NIMLING

Valami szavallaton töri a fejét. Nem tudom hol akarja elmondani. Talán a kolozsvári megnyitón. A címe: „A balga Chloé ébredése.”

LUBYNÉ

Hiszen itt jönnek!

MÁSODIK JELENET.

VOLTAK, DÉRYNÉ, TÖBB FIATAL SZÍNÉSZLEÁNY, EGY PARASZTFIÚ
KÉT PARASZTGYEREK.

(A nők balról jönnek az országúton, versenyt futnak. Déryné az első és a kis hágcson lesietve leveti magát a színpad közepén a gyöpre. A többiek nyomon követik és később melléje ülnek és térdepelnek a gyöpre. Legvégül a parasztgyerekek jönnek. Ők fenn maradnak az országúton és onnan bizalmatlanul és némán nézik a lenn történendőket. A fiú 14—15 esztendőös oláh. Bocskort visel és óriás móc süveget a fején. A gyerekek 4—6 esztendősek. Ők egy szál ingben vannak, a fejükön ugyancsak nagy móc süveget viselnek.)

DÉRYNÉ

Csakhogymegint itthon vagyok! Az erdő
rám ismert és megbocsátotta a hosszú hűtlenke-
désemet. Az öreg fák bólongattak, a fiatal bok-
rok meg egymás fölé ágaskodtak. Jó napot, Dé-
ryné! Jó napot! (*Hanyat fekszik.*) Ni, milyen fé-
nyes felhő úszik odafenn! Kassán nincs fényes
felhő! (*Felül, türelmetlenül.*) Hát gyerekek, mi
lesz? Nem csinálunk semmit? Rendezzünk lega-
lább dilettáns előadást a harkályok tiszteletére!

SZENTPÉTERY

Mondja el Chlóa ébredését!

DÉRYNÉ

(*Kissé meglepetten.*) Hát már arról is tudnak?
Úgy-e hangosan beszéltem, mint az eszelős em-
ber? (*Felugrik.*) Nem bánom! Preludáljon, Szent-
pétery!

SZENTPÉTERY

(*Preludál a gitáron.*)

DÉRYNÉ

(*Meghajtja magát.*) A balga Chlóa ébredése!
(*Más hangon.*) Nem, nem mondom el! Én csak
publikum előtt tudok játszani és a komédiás nem
publikum. Táncoljunk inkább! (*Tapsol.*) Zenét!
Zenét! (*Megpillantja a paraszfiút az országúton.*)

Tetszik nekem az az erdei Caliban! (*A fiúhoz bókolva.*) Jer, szép lovag, s táncolj velem!

PARASZTFIÚ

(*Kissé hátrál.*)

DÉRYNÉ

(*Fölmegy a hágcsón, hízegő hangon.*) No, gyere csak egy fordulóra! (*Hirtelen elkapja a fiú kezét.*) Nem jössz? (*Öklével fejbe üti.*) Nem jössz?

PARASZTFIÚ

(*Röhögve védekezik, kiszabadul és néhány lépésnyire hátrál.*)

DÉRYNÉ

(*A lenn levőkhöz.*) Én tudom ám, hogyan kell a vénasszonynak gavallért szereznie! (*Fölemeli szoknyáját, pénzt vesz ki az alsóruhájából. A parasztfiúhoz.*) Nézd, itt van két garas. Ha táncolsz velem, neked adom. Nos! (*A pénzt csörgetve lejön a hágcsón.*)

PARASZTFIÚ

(*Habozva lejön utána. A két kis gyerek fönn marad az úton.*)

DÉRYNÉ

(*A pénzt leteszi a földre. A parasztfiúhoz.*) Itt a pénz. Ha szépen táncolsz, megkapod. Ti kis

libák meg el ne csípjétek előlem ezt a gavalléromat is, mert kikaparom a szemeteket. *(Tánc. Szentpétery gitáron, Gál furulyán játszik. Valami ósdi, méltóságos táncot játszanak. Déryné kecsesen járja, a fiú pedig valami pakulár-táncot rögtönöz. A fiú tánc közben többször a pénzre sandít. Úgy intézi a dolgát, hogy a fatörzs közelébe jusson. Egyszerre felkapja a pénzt, felszalad a hágcson és az országúton balra elszalad. A két kisgyerek sietve követi.)*

DÉRYNÉ

Hát ilyenek a férfiak! *(Kiveszi Szentpétery kezéből a gitárt.)* Jertek leányok, megmásszuk ezt a hegyet. *(Jobbra mutat.)* Ott megrakódunk virággal! *(A leányokkal az országúton jobbra eltűnnek.)*

HARMADIK JELENET.

VOLTAK, DÉRYNÉ és a LEÁNYOK nélkül.

LUBYNÉ

Patyolat kedve van a szentemnek!

SZENTPÉTERY

Tegnap esett az eső, ma süt a nap. Ennyi az egész.

NEGYEDIK JELENET.

VOLTAK, ZSUZSIKA.

ZSUZSIKA

(*Megjelenik a szikla tetején.*) Hahó! (*Virágokat dob a lenn ülők fejére.*) Hát nem a világ legszebb színpadján állok most?

GÁL

Igaz ni! Mondjon el valamit, Zsuzsika!

NIMLING

Halljuk a szent együgyűség szavát az erdőben.

SZENTPÉTERY

Mondd el az „Alku“-t.

ZSUZSIKA

Ahhoz partner is kellene ám!

SZENTPÉTERY

Te csak kezdj bele. Partner akad. Az erdő tele van komédiással.

ZSUZSIKA

(*Meghajtja magát.*) Az alku — Csokonai Vitéz Mihálytól.

(Szaval.) Valld meg kérlek, kedves lélek
Még szeretsz-é?
Engem másért, míg csak élek
Meg nem vetsz-é?
Én szeretlek tégedet
Tisztelem jó szívedet,
Megvethetsz-é?

ÖTÖDIK JELENET.

VOLTAK, GABI.

GABI

(Az utolsó szavaknál megjelent Zsuzsi háta mögött a sziklán, fölemelt kezével csendet intett a lennlevőknek, majd folytatja a szavallatot.)

Hidd el kérlek, kedves lélek,
Én szeretlek.
Téged másért, míg csak élek, meg nem vetlek.
Százszor már nem mondtam-é,
Mégis kételkedhetsz-é?
Be nevetlek!

ZSUZSIKA

(Mikor Gabi megszólalt mellette, összerezzen, a szívéhez szorította kezét és mosolygó elragadtatással hallgatta szavait.)

SZENTPÉTERY

Bravó, Egressy! Igaz színészvér vagy: vég-
szóra jelentkezel!

ZSUZSIKA

(*Gabi felé nyújtva kezét, szaval.*)

Én örökre leszek híved, kedves lélek!

GABI

(*Szaval.*)

Én is édes, mással szívet nem cserélek!

ZSUZSIKA

Én szeretlek, kedvesem!

GABI

Én is téged, édesem!

ZSUZSIKA és GABI

(*Összeölelkezve.*) Míg csak élek!

MIND

(*Tapsolva és nevetve.*) Bravó Gabi! Egressy
Gabi!

GABI

(*A lentállókhoz.*) Itt vagyok — köszöntelek
— szeretlek! Ez ölelés, e csók az egész tisztelt
trupnak szól! (*Megcsókolja Zsuzsit.*)

SZENTPÉTERY

Eresztet azt a lányt, te gézengúz!

GÁL

(*Gabihoz.*) Szerencsésen megszöktél hazulról?

GABI

Csodát regélek! A tekintetes bácsim maga hozott utánatok a delizsánszon!

GÁL

Ne beszélj!

GABI

A völgyben szálltunk a póstakocsiról és gyalogszerrel kapaszkodtunk fel. Én előre siettem, de a tekintetes bácsi is itt lesz mindjárt.

KILÉNYI

Most már velünk marad, amice?

GABI

(*Zsuzsihoz.*) Holtomiglan, úgy-e, Zsuzsika?

ZSUZSIKA

Holtomiglan!

(*Alkonyodik.*)

HATODIK JELENET.

VOLTAK, THURETZKY, ETEL, JANKÓ, LEÁNYOK.

THURETZKY

(*Jobbról megjelenik az országúton, kísérőivel,
a színészekhez.*) Csés jó estét kívánok!

SZENTPÉTERY

Isten hozta a tekintetes urat!

THURETZKY

(*Lejön a hágcson.*) Fene meredek ez a kapaszzkodó!

GÁL

Akár a Parnasszusra vezető út!

SZENTPÉTERY

Tessék helyet foglalni a jó isten díványán!
(*A fatörzsre mutat.*) Örömmel hallottuk, hogy a tekintetes táblabíró úr most már maga szántából adja ide nekünk Gabi úrfi.

(*Thuretzky és Etelka a törzsre ültek; Jankó mögjük állott. Gabi, Zsuzsi lejöttek a szikláról.*)

THURETZKY

Ha az agaram ötször elbitangol hazulról, ötödször már nem viszem haza, hanem agyonlövöm.

ETEL

Dehogy lövi!

THURETZKY

(Dühösen.) Az agaramat agyon lüvöm!

SZENTPÉTERV

De mivel a gyámfia nem agara . . .

THURETZKY

Mivel a gyámfiam nem agaram és mivel a francia revolúció óta különben is divat, hogy minden pondró a maga eszivel akar gondolkozni, tehát tegyen a gyerek, amit tenni akar.

ETEL

Úgy-e fognak rá vigyázni?

THURETZKY

Vannak azonban némelyes kondícióim. Elsőben is, követelem, hogy jól megrostálják a darabokat, melyekben a fiú színt játszik. Istentagadást és hatáság elleni rebelliót a színpadon se míveljen és azt sem szeretném, ha híre menne a vármegyében, hogy a fiú feketére festette a pofáját és megfújtott egy asszonyt, vagy hogy pénzt adott ki uzsorakamatra . . .

GABI

(Magában.) Ha én egyszer Shylockot játszhatnám . . .

THURETZKY

A másik kondicióm, hogy disznóölésre mindig hazajöjjön Alsó-Turára.

ETEL

Amit a művészet leapasztand benne, azt én majd visszahízlalandom megint.

THURETZKY

Dixi!

FUVAROS

(*Leszól az útról.*) Fegyveres emberek jönnek fel a lejtőn!

LUBYNÉ

(*Megszeppenve.*) Zsiványok!

FUVAROS

Inkább vármegyei perzekutoroknak nézném őket. Nincs tán az urak közül valakinek törvényes ügye a vármegyével?

HETEDIK JELENET.

VOLTAK, GRÓF, I. és II. HAJDU.

GRÓF

(*Poros lovagló ruhában, puskával a vállán jobbról besiet az országúton.*) Itt lelem a kontraktus-szegőket!

NIMLING

Az intendáns!

LUBY

A gróf!

GRÓF

(*A hajdukhoz.*) Ügyeljetek, hogy el ne inalhasson egyik is!

SZENTPÉTERV

A nagyságos úr talán szökött rabokat perzekvál?

GRÓF

Vissza fognak jönni Kassára! Ha önként nem jönnek, vasra veretem az egész kompániát.

THURETZKY

(*Felpattanva.*) Kit veret vasra perillustris domine? Az én gyámfiamat? Az ő úri barátait, akik szabad nemesek mindannyian? Hrom do teba! ezt szeretném én látni! (*Mérgében földhöz vágja kalpagját.*)

ETEL

Tatus! Tatus!

THURETZKY

Semmi tatus! Most jöjjön az a guta, én ütöm meg! Tudja-e gróf úr, hogy főbenjáró crimen az,

amit mível? Vasra vereti őket? Én perbe szállok az úrral! Hol a bírói idézés? Én remonstrálok, én apellálok, peticionálok, én megmozgatom a kerületi táblát, a septemvireket, a vármegyét, a nemességet, a diétát! Én elmegyek a kancellárhoz! A judex curiae-hoz! A királyhoz! Száz esztendeig folyik ez a per! És ha száz birtoka van is az úrnak, én mind elúsztatom. A tizedik unokáját is az úrnak, ha színészemberrel fog találkozni, kitöri a nehézséges nyavalya!

ETEL

Tatus! Tatus!

THURETZKY

Hát Pártusországból cseppent ide az úr, hogy ilyen pogányságra vetemedik? Tudja-e, hogy kicsodák ezek az urak?! Ha rongyos gubában dideregnek is, azért ők a mult idők hírhordói, a jelen sötétség lámpagyújtogatói, a jövő szántóvetői! Én esmérem az ő mívészetöket, mert láttam őket egyszer a rondellában! Egy igazi remekmívet játszottak, épen valami izét...

GABI

(Kisegíti.) A velencei mórt...

THURETZKY

Igaz, a velencei mórt, mely nékem a szentírás után a legkedvesebb alkotásom. Úgy gondo-

lok vissza arra az estére, mint életem legszebb ünnepnapjára. És azt mondom, hátrább az agarakkal, gróf uram és le a kalappal a magyar művészet előtt. Füh... (*Jankóhoz.*) Dáj szem vinkó!

JANKÓ

(*Sietve megitatja Thuretzkyt a vállán függő butykosból.*)

GRÓF

(*Lejött az országútról.*) Jól van. Az urakon nem keresek semmit. De szavam volna azzal a hűtlen komédiás asszonnyal.

NYOLCADIK JELENET.

VOLTAK, DÉRYNÉ.

DÉRYNÉ

(*Az imént már megjelent a szikla tetején. Arca kissé halványabb, a hajában mezei virágok. Gitárt tart a kezében. Most akkordot ver ki a gitáron, hogy magára terelje a figyelmet.*)

GRÓF

(*Meglátja Dérynét.*) Óh, hiszen itt van!

DÉRYNÉ

A komédiás asszony itt van és mivel ilyen díszes publikum gyülekezett az erdei arénába, a komédiás asszony a nagyságos és tekintetes nemesség, nemkülönben a tisztelt közrendek engedelmével eléadandja legújabb magánsírámat, melynek címe: „A balga Chloé ébredése.” (*Meghajlik és gitáron preludál. Szaval.*) Szürke hajnalon, fölébredt Chloé, a balga Chloé. Alvó kedvese szemére tette kezét. Isten hozzád, szerelmes vadászom! Kifogytam a dalból, kifogytam a csókból. Csillagfényes éjre, szürke hajnal virradt. Isten hozzád, szerelmes vadászom! Este elindultam, égi tűznek fénye, tündérzene hangja hívott, csalt, vonzott az alvó berekbe. Este elindultam; a szívem zajgott, a lelkem újongott: Most meglelem, végre, a boldogság zengő és fénylő mennyországát. Mesehont keresve mentem a berekbe és süppedt alattam a hazug ingovány. Nem tehetsz te arról, én szerelmes vadászom, hogy a tündérzene, a te varázssípod volt. Nem tehetsz te arról, hogy az égi fény a te libegő mécsesed volt. (*Gitár.*) Eldaloltam néked legszebbik dalomat. Ajkadra csókoltam legédesb csókomat. Láttad mosolyomat. Nelásd most a könnyem. Isten hozzád, szerelmes vadászom. Fázva és pirolva fut Chloé, a balga Chloé, a páfrányos ligetben. Zúgva fogadják a liget öreg fái: „Ott jön Chloé. Egy isten adta belé a vágyat, a szomjat, meseország boldogsága után. Mesehont keresve, ingoványra talált a balga Chloé.” Harmatos bokrok

közt csicsereg a madár: „Ott jön Chloé. Az arca halvány. A szeme vörös. A köntöse tépett. De a lelke, a nótás, balga madárlelke tiszta, ifjú és szép.“ (*Gitárját pengeti, s lejön az országútra.*) Előre, vándorkomédiások!

(*A színészek egy része a háttérbe vonul, indulásra készen megszállják a gyalogösvényt.*)

GRÓF

(*Eléje megy.*) Rozina, beszédem van magával.

DÉRYNÉ

(*Előre jön.*) Nincs titkom bajtársaim előtt.

GRÓF

Hogy tudott ilyen hűtlenül elhagyni?

DÉRYNÉ

Elűzött a szégyenletes tudat, hogy nincs jogom a hűségéhez.

GRÓF

Úgy beszél, mintha sohasem szeretett volna.

DÉRYNÉ

Szerettem, sőt most is szeretem még.

GRÓF

(*Melegen.*) Rozina!

DÉRYNÉ

De ha százszor jobban szeretném, akkor is elhagynám.

GRÓF

Hát lehet két embernek így elszakadni egymástól?

DÉRYNÉ

Kell.

GRÓF

Nem gondol arra, hogy mi lesz velem, ha elhagy?

DÉRYNÉ

Haza fog menni, Teodor. És egy hitvest fog otthon találni, akire csak akkor lesz méltó, ha megismerte a szívét. Haza fog menni és hálásan meg fogja csókolni dacos kis fiát, aki egyszer tőlem megtagadott egy csókot.

GRÓF

És mi lesz magával Rozina?

DÉRYNÉ

Megint leszek, aminek születtem. Tarkatollú kis énekesmadár. Az emberekhez ezentúl csak annyi közöm lesz, hogy fölszedegetem a morzsákat, amelyeket elém szórnak és hálát adok teremtmőmnek, hogy így lehet, mert ha nem volnék

madár, ha ember volnék, talán meg kellene örülnöm egy szégyenletes emléktől.

(A gyalogösvényen állók gitárkíséret mellett halkan énekelni kezdik :)

*Földiekkel játszó, égi tünemény,
Istenségnek látszó, csalfa vak remény . . .*

Az ének a felvonás végéig tart, mintegy melodramatikus kíséretet adva.)

GRÓF

De mi célja az örökös kóborlásának ?

DÉRYNÉ

Talán semmi. Olykor mégis azt hiszem, hogy van valami titokzatos célja. Olykor, úgy gondolom, hogy mi egy láthatatlan kincset viszünk magunkkal, amelynek bizonyos időre el kell érkeznie valahova. Most mi visszük, — ha kidőlünk, vállára veszi más, — de egyszer csak elérkezik oda, ahol szükség van rá. *(Kezet nyújt neki.)* Isten vele Teodor. Alkonyodik és indulnunk kell.

GRÓF

(Fogvatartja a kezét.) Nem értem magát, de magamat sem. Haragudnom kellene és szégyenlem magamat.

DÉRYNÉ

Ha azt akarja, hogy pirulás nélkül gondolkak vissza magára, akkor mondjon nekem Isten hozzádot és eressen utamra.

GRÓF

Isten hozzád!

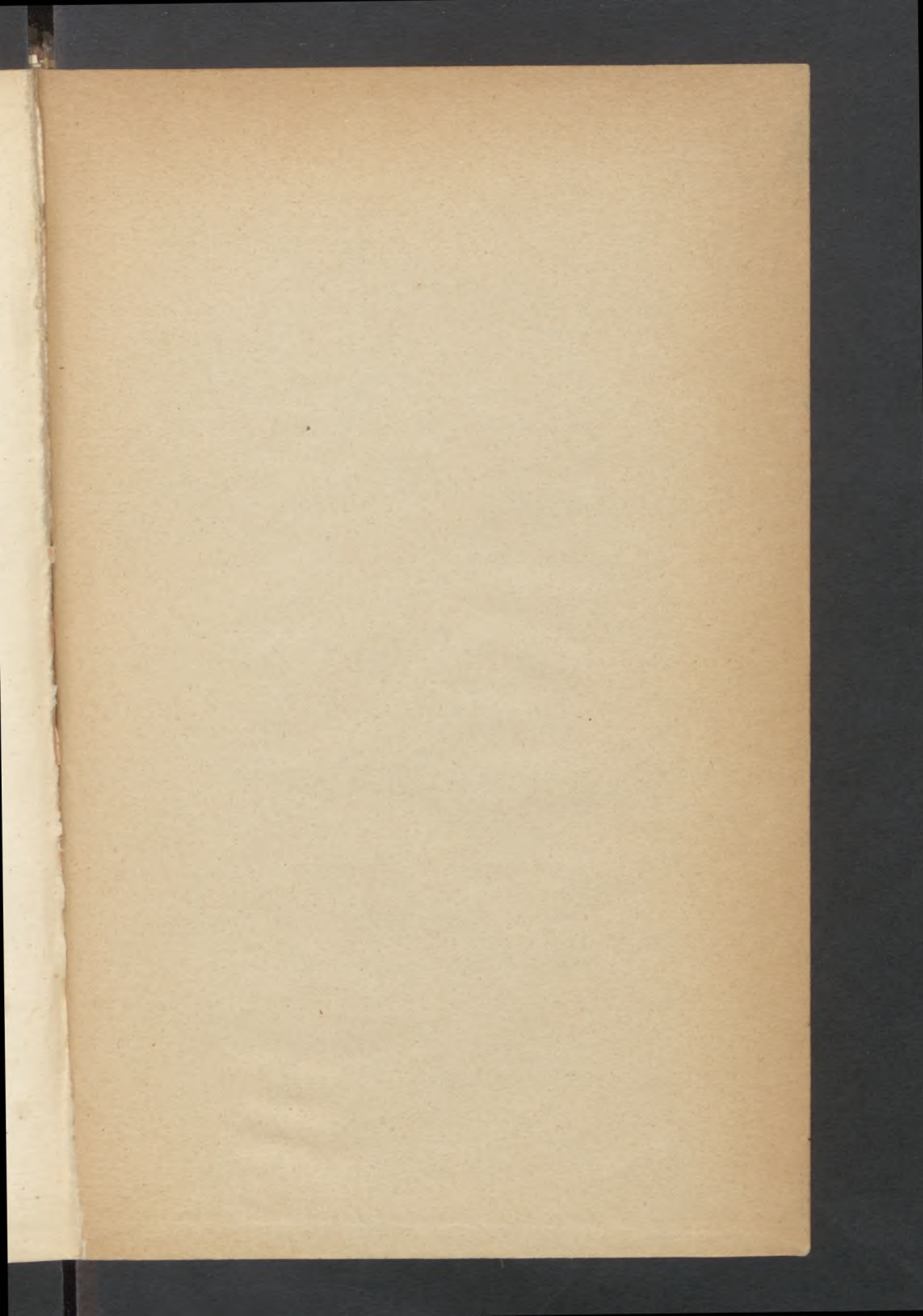
DÉRYNÉ

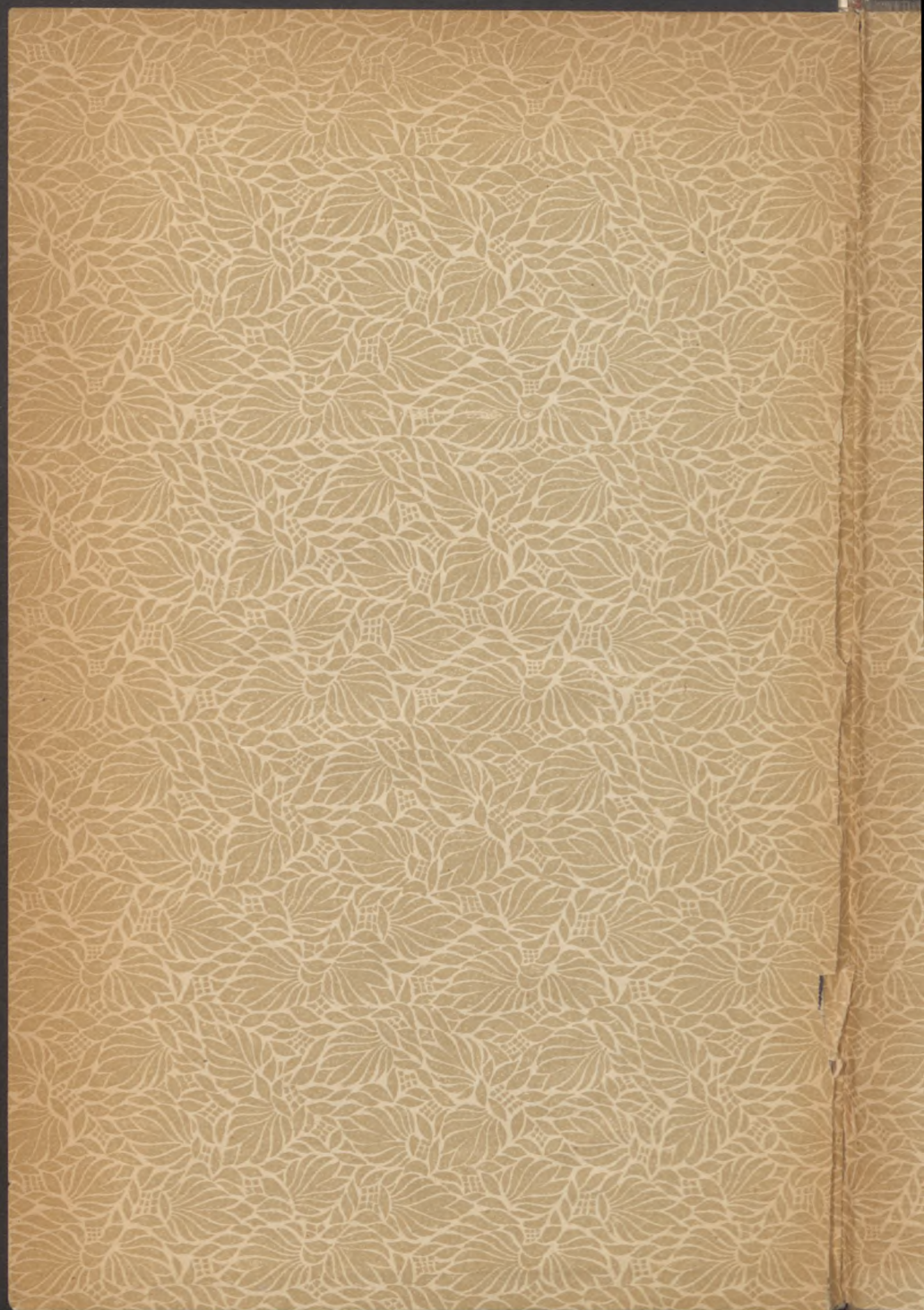
Köszönöm! *(A társasághoz, mely a háttérben sorakozott.)* Előre, vándorkomédiások!

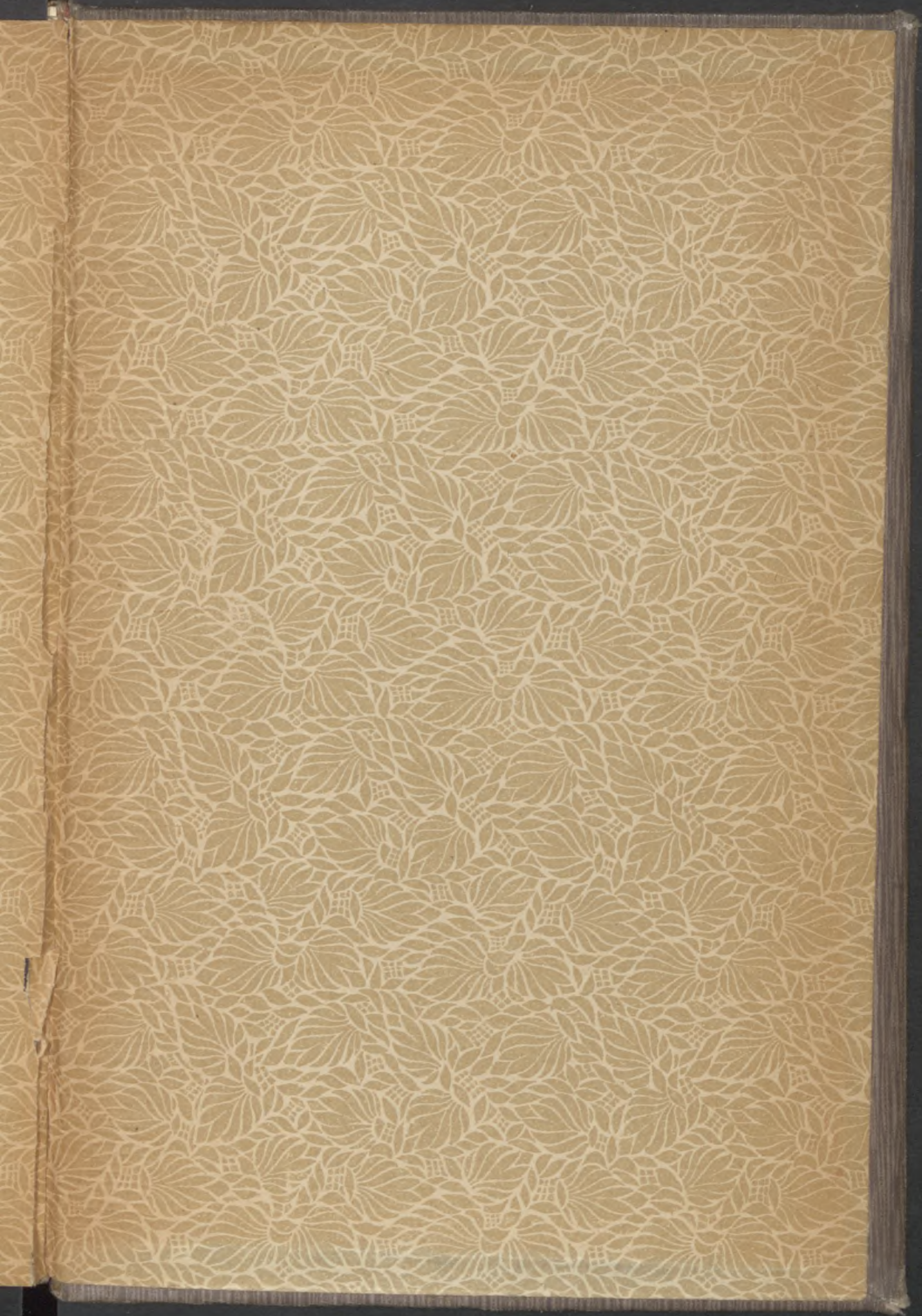
(A színészek nagy része már fenn van a gyalogösvényen. A visszamaradottak ilyen sorrendben indulnak: Luby, Lubyné, Nimling, Gabi, Zsuzsa, Déryné, Szentpétery és sereghajtóként Kilényi. Lassan felvonulnak a gyalogjárón és most már együttes karban éneklik a dalt. Thuretzky és Etel a fatörzsön ülnek elgondolkozva. Jankó mögöttük áll. A fuvaros mozdulatlanul nekitámaszkodik széke-renek. A gróf leveszi a kalapját és a távozók után néz.)

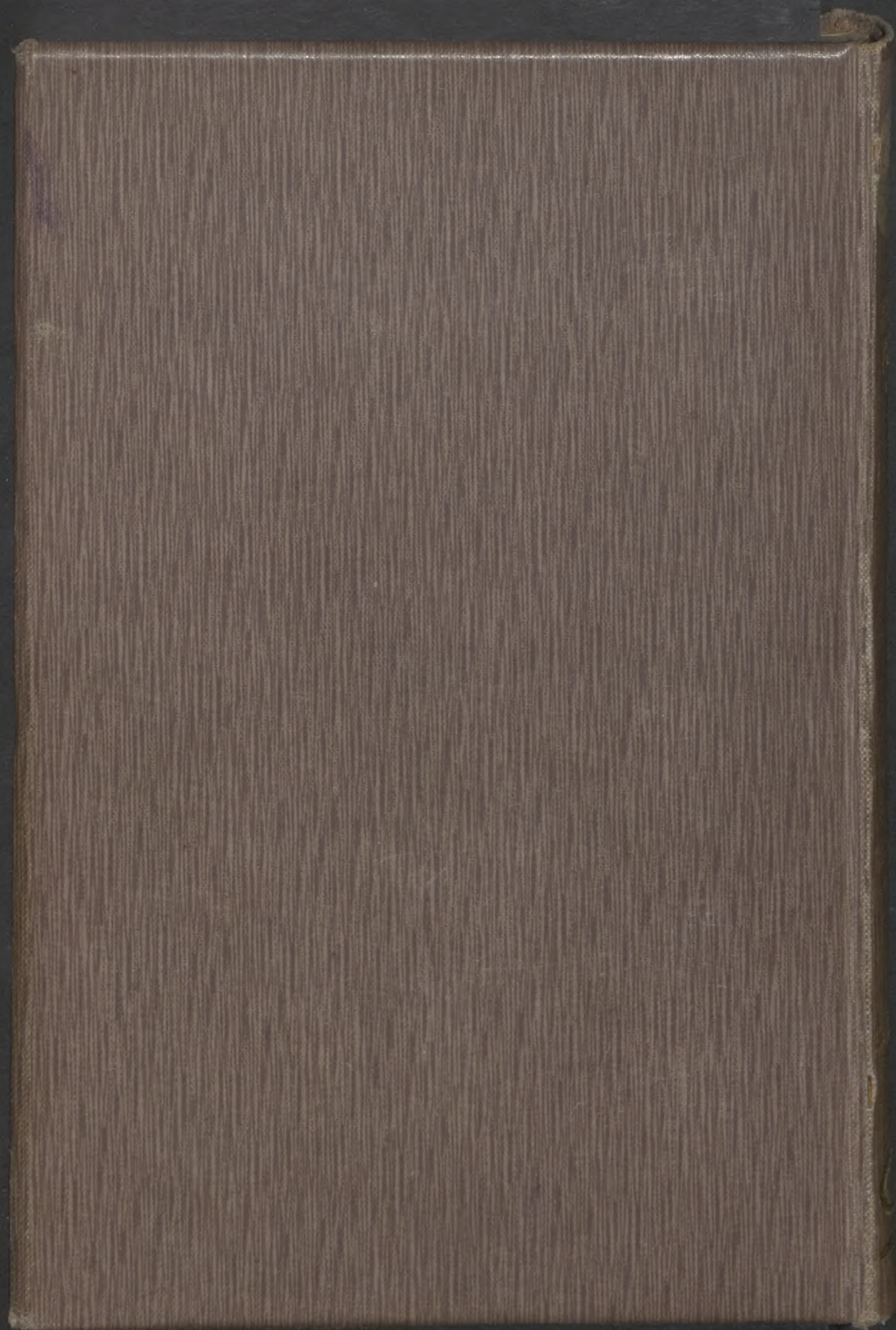
— Vége. —

HERCZEL
FERENC

VERYNÉ

19